

Prognóza vývoja investičného prostredia Košického samosprávneho kraja

Košický samosprávny kraj :: Košice 2006

Prognóza vývoja investičného prostredia Košického samosprávneho kraja

Názov:

Prognóza vývoja investičného prostredia
Košického samosprávneho kraja

Vydal:

Košický samosprávny kraj

Kontaktná osoba:

Ing. Peter Burger

tel.: 055/72 68 226

e-mail: Burger.Peter@kosice.regionet.sk

PhDr. Lenka Litavcová

tel.: 055/72 68 229

e-mail: Litavcova.Lenka@kosice.regionet.sk

Grafická príprava a sadzba:

Mgr. Svetozár Šomšák

Fotografia na titulke:

Mgr. Svetozár Šomšák

Projekt č.: 39/04-I/33-3.1, reg. číslo projektu ITMS
15130100003 „Zlepšenie podmienok pre príliv priamych za-
hraničných investícií do regiónu Košického kraja“

*„Európsky sociálny fond pomáha rozvíjať zamestnanosť pod-
porovaním zamestnateľnosti, obchodného ducha, rovnakých
príležitostí a investovaním do ľudských zdrojov.“*

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou, Ministerstvom
práce sociálnych vecí a rodiny a Košickým samosprávnym
krajom.

Obsah

1. Úloha a vplyv priamych zahraničných investícií	5
1.1 Výhody a nevýhody vstupu zahraničných investorov	5
1.2 Motivácia investorov	5
1.3 Lokalizačné faktory na úrovni krajiny	6
1.4 Význam PZI v regionálnom a miestnom rozvoji	6
1.5 Lokalizačné faktory na úrovni regiónu	7
1.6 Identifikácia postavenia regiónu na trhu PZI	9
2. Prognóza globálnych trendov investovania	11
2.1 Globálna investičná klíma	11
2.2 Priame zahraničné investície v Európe	12
2.3 Najdôležitejšie sektory	13
3. Vývoj priamych zahraničných investícií na Slovensku a v Košickom kraji	19
3.1 Vývoj na úrovni Slovenska	19
3.2 Vývoj na úrovni Košického kraja	20
3.3 Vývoj na úrovni okresov Košického kraja	23
3.4 Vývoj na základe integrovaných údajov	26
4. Vývoj a trendy vo vývoji pracovnej sily v KSK	28
4.1 Trendy v ponuke práce	28
4.2 Štruktúra absolventov slovenských škôl podľa študijných odborov	30
5. Súlad investičnej aktivity, zamestnanosti a ponuky pracovnej sily v jednotlivých odvetviach	33
6. Prognóza demografického vývoja a zamestnanosti v KSK	39
7. Scenáre vývoja investičného prostredia	41
7.1 Metodológia	41
7.2 Kľúčové sektory a odvetvia	42
7.3 Tri scenáre vývoja investičného prostredia	43
Zoznam použitej literatúry	48

Autori:

Inštitút regionálneho a komunálneho rozvoja TU v Košiciach

doc. RNDr. Oto HUDEC, CSc.

Ing. Peter DŽUPKA

Ing. Tomáš ŽELINSKÝ

1.

Úloha a vplyv priamych zahraničných investícií

Priame zahraničné investície (ďalej len PZI) sú jedným z najvýznamnejších fenoménov globalizácie. V súčasnosti sa považujú za jeden z najdôležitejších katalyzátorov ekonomického rozvoja. Ich základné vymedzenie je možné zhrnúť do štyroch bodov:

- ide predovšetkým o materiálne investície,
- investor je zainteresovaný na vlastných právach a dlhodobom rozvoji spoločnosti, do ktorej investuje,
- vlastnícky podiel investorov v spoločnosti je väčší ako 10%,
- nezahŕňajú finančné operácie ani rozvojové fondy a granty.

PZI vo svojej podstate kombinujú kapitálovú injekciu, manažérsky vstup a vzájomne výhodnú výmenu know-how spolu s otváraním ciest na svetové trhy.

Počiatok výraznejších prejavov PZI je možné pozorovať od konca 50-tych rokov 20. storočia. S postupnou internacionalizáciou ekonomických činností nastal boom v rozširovaní produkčných kapacít po celom svete a tvorení firemných sietí, ktoré postupne strácajú pevnú väzbu na svoju domovskú krajinu. Preto dnes ukazovatele PZI patria medzi hlavné ekonomické indikátory národných ekonomík a sú u verejnosti často zjednodušované ako hlavný faktor vytvárania pracovných miest a politicky vďačné na prezentáciu úspechov krajiny, regiónu alebo mesta.

Prílev PZI má na hostiteľskú krajinu množstvo kladných, ale aj záporných dopadov. Je potrebné zdôrazniť veľký vplyv PZI na miestny ekonomický rozvoj, predovšetkým v oblastiach postihnutých štrukturálnymi problémami. PZI by však nemali slúžiť ako nástroj na riešenie momentálnych, krátkodobých problémov výrobných alebo vývojových programov, ale ako katalyzátor vytvárania podmienok pre extenzívny dlhodobý rozvoj. Vstup PZI do miestnej ekonomiky totiž nie je úplne bez rizika.

1.1 Výhody a nevýhody vstupu zahraničných investorov

Charakterizujme, aké sú zvyčajné výhody a nevýhody vstupu zahraničných investorov na miestnu a regionálnu ekonomiku.

Hlavné výhody PZI:

- kapitálové zaistenie reštrukturalizácie,
- vytváranie nových pracovných príležitostí, získavanie zručností a kvalifikácie,
- stimulácia rozvoja infraštruktúry,
- sprísnenie nových manažérskych metód a skúseností,
- rozšírenie kvalifikácie a zvýšenie produktivity pracovnej sily,
- vstup nových výrobných technológií,
- zvýšenie exportu – zlepšenie platobnej bilancie,
- rast konkurencie a konkurencieschopnosti podnikov,
- vytváranie daňových prínosov na národnej aj miestnej úrovni,
- akcelerácia rozvoja kvalitných dodávateľských služieb,
- aktivizácia samosprávy v oblasti miestneho ekonomického rozvoja,
- objem investovaného kapitálu a dopad na rast ostatných investícií,
- transfer technológií,
- rast exportnej výkonnosti,
- regionálny rozvoj (identifikácia a vznik klastrov).

Hlavné nevýhody PZI:

- narušenie miestneho trhu,
- nepreviazanosť na lokálnu ekonomiku,
- dodatočné náklady na investičné stimuly,
- selektívnosť investičných stimulov – nerovná súťaž,
- dominancia zahraničných vlastníkov v kľúčových sektoroch,
- väčšia miera závislosti na zahraničných investoroch,
- možnosť repatriácie zisku,
- možnosť náhleho odchodu so všetkými dôsledkami,
- averzia zo strany miestnych obyvateľov.

1.2 Motivácia investorov

Pre umiestnenie produkčnej kapacity v zahraničí existujú dva základné motívy:

- **Zvýšenie efektívnosti výroby (vertikálne PZI)** – firma vyhľadáva lacnejšie výrobné faktory ako suroviny, pôda a pracovná sila, pričom zohľadňuje aj kvalitu týchto výrobných faktorov.
- **Preniknutie na veľký trh (horizontálne PZI)** – firma sa vyhne obchodným obmedzeniam, prispôsobí sa miestnym požiadavkám, znižuje dopravné náklady.

Ďalšími motívmi môžu byť:

- **obrné investovanie** – strach z rastu trhovej sily konkurencie v danej krajine,
- **diverzifikácia pôsobnosti** – systematické znižovanie rizika produkčných kapacít celej nadnárodnej spoločnosti,
- **imidž „všadeprítomnej“ firmy,**
- **osobná motivácia vedenia spoločnosti,**
- **vládna podpora investícií** – napr. existencia investičných stimulov.

1.3 Lokalizačné faktory na úrovni krajiny

Krajiny, regióny, mestá a obce v súčasnosti vyhľadávajú investorov, ponúkajú investičné stimuly, aby pomohli rozvoju ekonomiky na svojej úrovni. Investori sú v súčasnosti akoby bohatou nevestou, ktorá si vyberá z rôznych ponúk a zohľadňuje, ktoré faktory sú pre investíciu rozhodujúce. Lokalizačné rozhodnutie má preto vo svojej podstate viackriteriálny charakter. Za hlavné lokalizačné faktory na úrovni krajiny sa považujú:

- **politická stabilita** – forma vlády, politická sloboda, medzinárodné vzťahy, vnútorná a vonkajšia bezpečnosť, revolúcia, členstvo v medzinárodných organizáciách,
- **inštitucionálna stabilita** – transparentnosť a vynutiteľnosť práva, daňový režim, administratívne procedúry a korupcia,
- **ekonomická stabilita** – miera inflácie, orientácia hospodárskej politiky, vonkajšia rovnováha, fiškálna stabilita, kurzová stabilita, regulácia a stabilita bankového sektoru a kapitálového trhu,
- **veľkosť trhu a charakteristika ekonomiky** – HDP, HDP na obyvateľa, štruktúra ekonomiky, otvorenosť ekonomiky, podnikateľské a investičné prostredie, kúpna sila obyvateľstva, infraštruktúra, prílev i stav PZI, rating krajiny,
- **výrobné faktory** – cena v zahraničnej mene, kvalita, produktivita, inštitucionálne obmedzenia, nerastné zdroje,
- **ostatné charakteristiky** – geografická poloha, kultúrna blízkosť, politika voči PZI, privatizácia, úspešné príklady PZI.

Pre transformujúce sa ekonomiky, vrátane krajín strednej a východnej Európy a Slovenska bol v nedávnej minulosti charakteristický typický vývoj a je možné rozlíšiť a sformovať nasledovné „fázy smerovania“ PZI:

- **Prvou fázou** je obsadzovanie novo-vznikajúcich trhov. Táto fáza je najmasívnejšia na začiatku ekonomickej transformácie a prebieha väčšinou v rámci privatizácie podnikov:
  - v spotrebnej oblasti – vstupom do podnikov schopných efektívne zaistiť aktuálne nenaplnený a očakávaný dopyt,
  - vo výrobnej oblasti – vstupom do medzinárodne uznávaných podnikov s reálnou odbytovou perspektívou i na nových trhoch,

Investori v tejto prvej fáze väčšinou neočakávajú investičné stimuly ani od štátu, ani od miestnej samosprávy. Navyše atraktívne investičné príležitosti v tejto fáze sú pomerne obmedzené. Táto fáza by sa dala nazvať ako „spontánna“.

- **Druhá fáza** vstupu PZI je charakterizovaná úsilím štátu a miestnej správy o využitie PZI systematickejšim spôsobom v rámci reštrukturalizácie lokálnych ekonomík. Charakteristická je snaha o smerovanie PZI predovšetkým do výrobného sektoru. V tejto fáze hrajú investičné stimuly kľúčovú úlohu. Táto fáza by sa stručne dala nazvať ako „náborová“.
- **V tretej fáze** začína rásť význam sektoru služieb. A to ako pre priamu podporu výroby, tak aj v rôznych formách strategických služieb (centrá zákazníckej podpory a zdieľaných služieb, expertné, riešiteľské a servisné centrá). Rozvoj služieb je zameraný taktiež na stabilizáciu existujúcich podnikov (napr. podpora subdodávateľov). V rámci druhej a tretej fázy sa rovnako začínajú rozvíjať logistické centrá v zázemiach veľkých ekonomických centier, z ktorých sa niektoré následne rozširujú do viac komplexných, tzv. integrovaných rozvojových areálov. Túto fázu by sme mohli nazvať „integračnou“.
- **Vo štvrtej fáze** nastáva už určitá saturácia. Niektoré PZI typické pre druhú fázu hľadajú výhodnejšie podmienky v nových nízkonákladových krajinách a ťažisko PZI sa ešte ďalej prenáša do oblasti aktivít s vysokou pridanou hodnotou a kvalitou pracovnej sily. V tomto smere sa takisto transformujú aktivity podnikov založených behom druhej a tretej fázy. Táto fáza by sa dala nazvať ako „intenzívna“.

1.4 Význam PZI v regionálnom a miestnom rozvoji

Investície predstavujú významný faktor ekonomického rastu a sú dôležitou súčasťou HDP. PZI predstavujú dodatočné vonkajšie zdroje, ktoré je možno pridať k domácim investíciám pre zaistenie rýchlejšieho rastu HDP. Zahraničné investície môžu prispieť k riešeniu celého radu problémov, ako sú napr. obnova a rozvoj priemyslu a poľnohospodárstva, rozvoj obchodu, vybudovanie infraštruktúry, vytvorenie nových pracovných príležitostí alebo zvýšenie stability ekonomiky. PZI sú v tomto kontexte významným katalyzátorom rozvoja v mnohých krajinách sveta, kde nedostatok zdrojov bráni výskumu a vývoju vlastných produktov a technologických procesov:

- významný posun k zefektívneniu výroby, modernizácia technologického zariadenia,
- zvýšenie kvalifikácie pracovníkov, zvýšenie miezd, zvýšenie produktivity práce, ako aj celkového objemu výroby,
- multiplikačné efekty vznikajúce ako dodatočná ponuka domácich výrobcov (jedná sa najmä o také organizá-

cie, ktoré by nemohli nadviazať medzinárodnú výrobnú spoluprácu, ale vďaka vstupu veľkých zahraničných investorov sa nadväzuje aj rozšírená vnútorná a najmä zahraničná kooperácia s menšími tuzemskými výrobnými organizáciami). Táto skutočnosť bude výrazne vplyvať aj na regionálne vyrovnávanie štruktúry vstupu zahraničných investícií z územného pohľadu,

- vplyv na udržanie, prípadne rast tuzemskej zamestnanosti, rast kvalifikácie pracovných síl a rast miezd.

1.5 Lokalizačné faktory na úrovni regiónu

Lokalizačné faktory sú intenzívne študovanou problematikou vzhľadom na to, že ekonomické subjekty pri rozhodovaní, kde a ako investovať zohľadňujú ako pozitívne, tak aj negatívne faktory. Proces tvorby lokalizačných rozhodnutí pozostáva z identifikácie, analýzy, vyhodnotenia a výberu najvhodnejšej alternatívy. Cieľom tohto procesu je výber „najlepšieho umiestnenia – lokality“.

Proces výberu lokality (miesta) je multikriteriálnym rozhodovaním. Vhodnosť určitej polohy pre umiestnenie investície závisí predovšetkým od toho, ktoré lokalizačné faktory sú vybrané a aký je ich potenciálny dopad na podnikateľské ciele.

Rozhodnutie umiestniť investíciu by malo byť konzistentné s dlhodobým strategickým smerovaním firmy. Ciele lokalizačných rozhodnutí by mali firme poskytovať komparatívne výhody. Dobrá lokalizačná stratégia by mala firme poskytnúť strategickú výhodu, ktorá je ťažko napodobiteľná konkurentmi. Relatívna požiadavka na miesto závisí predovšetkým na štyroch typoch lokalizačných faktorov:

- **Miestne vstupy:** ponuka nepremiestniteľných vstupov na danom mieste.
- **Miestny dopyt:** predaj nepremiestniteľných výstupov na danom mieste.
- **Premiestniteľné vstupy:** ponuka premiestniteľných vstupov privezených z vonkajších zdrojov na dané miesto, odrážajúc v nákladoch prepravu týchto zdrojov.
- **Vonkajší dopyt:** predaj premiestniteľných výstupov vonkajším trhom.

Existujú 4 základné úrovne lokalizačných faktorov, ktoré determinujú lokalizačné rozhodnutia:

- **Krajina:** politický a ekonomický systém, stabilita vlády, ekonomická stabilita, výmenný kurz meny, podnebie, exportné a importné podmienky, kultúra, dane a poplatky.
- **Región:** cena práce, prístupnosť surovín, dodávateľov a trhov, druhy a kvalita dopravy, infraštruktúra, pravidlá súvisiace so životným prostredím, podnebie, verejné služby.
- **Samospráva:** lokálna autonómia, samosprávne inštitúcie, miera nezamestnanosti, pravidlá miestneho obchodovania, miestne dane, náklady na prenájom a výstavbu.
- **Poloha:** náklady pôdy, veľkosť územia, mestská segmen-

tácia, faktor bezpečia, mestská doprava, spotrebiteľská základňa, dopravná vzdialenosť, verejné služby.

Klasifikácia lokalizačných faktorov

Práca. Najdôležitejším faktorom pre mnohé firmy rozhodujúce sa o lokalite (mieste) je práve práca – jej náklady a kvalita. Pre väčšinu firiem je práca podstatná zložka celkových nákladov. Štatistické modely vo všeobecnosti podporujú ekonomickú teóriu, podľa ktorej vyššie mzdy stláčajú rast zamestnanosti v danom regióne. Dôležité sú nielen mzdové náklady, ale aj kvalifikácia pracovnej sily. Vzdelaná pracovná sila sa stala primárnym lokalizačným faktorom pre rozrastajúce sa podniky. Nové závody sa umiestňujú práve do oblastí, kde existuje vzdelaná pracovná sila, a následne dochádza k porovnávaniu mzdových sadziieb medzi týmito lokalitami. Keďže rutinný typ produkcie sa presúva do oblastí s nižšími nákladmi, neustále zvyšovanie vzdelanostnej úrovne pracovnej sily umožňuje týmto regiónom pretrvávať ako konkurencieschopná lokalita pre rozrastajúce sa firmy. Firmy typu high-tech preferujú oblasti blízko univerzít, ktoré im tak poskytujú spoľahlivý „pracovný fond“ a nové nápady pochádzajúce z výskumnej oblasti. Medzi dôležité faktory pre lokalizačné rozhodnutia na medzinárodnej úrovni patria taktiež pracovné právo a výška dávok v nezamestnanosti.

Trh. Táto skupina zahŕňa faktory, ktoré charakterizujú trh, ako napríklad: veľkosť trhu, vzdialenosť od trhu a surovín, dosiahnuteľnosť dodávateľov, existencia konkurenčného podnikania, dosiahnuteľnosť distribútorov, rastový potenciál trhu, trendy v obrate podľa jednotlivých oblastí. Dôležité sú tiež náklady súvisiace s podnikaním, ako napr. náklady na vhodnú pôdu, suroviny, a pod.

Doprava. Požiadavky na druh dopravy závisia na type konkrétnej firmy a odvetvia.

Spoločenské prostredie. Región s mnohými kvalitnými výhodami, ako napr. rekreačné zariadenia, dobré školy a ubytovacie možnosti lákajú ľudí, aby sa v týchto oblastiach usídlili. Kvalita života v regióne láka kvalifikovaných robotníkov a ak výhody nalákajú dostatok potenciálnych pracovníkov do oblastí, prebytok ponuky práce tlačí mzdy smerom nadol, a tak firmy môžu získať kvalifikovaných pracovníkov pri relatívne nízkych nákladoch.

Verejnoprospešné služby. Kvalita a náklady na vodu a kanalizáciu sú pokladané za dôležité lokalizačné faktory, rovnako ako dostupnosť a cena elektrickej energie a zemného plynu. Konkurenčnú výhodu majú taktiež oblasti s kvalitnými službami polície a zdravotníctva.

Vládne regulácie. Daňové sadzby pre podnikateľov a jednotlivcov, rovnako ako poistenie v nezamestnanosti ovplyvňujú náklady na podnikanie v danej oblasti. Ekonomická teória vo všeobecnosti podporuje názor, že firmy sa umiestňujú do tých oblastí, kde optimalizujú svoje zisky po zdanení. V rámci jedného regiónu sú produkčné faktory zväčša podobné, a tak rozdiely v daňových sadzbách medzi regiónmi sa stávajú čo-

raz dôležitejšími v lokalizačných rozhodnutiach. Povoľovacie konania a environmentálne regulácie majú dopad na náklady podnikania a na čas, ktorý je nevyhnutný na „doručenie“ tovaru na trh. Ak je regulačná oblasť nestabilná, dochádza k častým revíziám alebo pridávaniu regulácií, a tak náklady súvisiace so splňaním týchto požiadaviek sa môžu stať významnou položkou celkových nákladov.

Stimuly. Vlády poskytujú firmám finančné stimuly na podporu rastu alebo dosiahnutie iných verejných cieľov. Stimuly môžu mať formu daňových prázdnin alebo finančnej pomoci pre firmy, ktoré umiestnia svoje závody v určitých oblastiach. Existencia stimulačných programov zohráva významnú úlohu v konkurencii medzi regiónmi a krajinami.

Ďalším faktorom je existencia obchodných a priemyselných zón. Nové firmy uprednostňujú umiestňovanie svojich závodov v oblastiach, kde už existuje koncentrácia podobných fi-

riem. Sú tri základné príčiny vzniku priemyselných klastrov: výhody zo sústredenia ponuky práce, prístup k špecializovaným vstupom a informačné toky medzi ľuďmi a firmami. Rozhodnutia o lokalite predstavujú proces pozostávajúci z dvoch fáz. V prvej fáze sa stanovujú požiadavky na miesto a relatívna dôležitosť týchto požiadaviek. V druhej fáze sú tieto kritériá aplikované na vybrané miesta a postupne dochádza k nájdeniu najvhodnejšej pozície. Makroekonomická analýza pozostáva z predbežného screeningu, ktorého cieľom je identifikácia geografických oblastí, ktoré budú podrobené ďalšiemu zisťovaniu. Vo fáze vyhodnotenia sa skúmajú špecifické miesta v rámci vybranej geografickej oblasti a postupne sa znižuje počet vhodných alternatív. Výber lokality je záverečným krokom, zahrňujúcim detailnú analýzu zvolených miest založenú na dôkladnej analýze všetkých súvisiacich faktorov. Rôzne typy investícií vyžadujú splnenie rôznych druhov požiadaviek. Uvádzame širší zoznam, pričom investor si vyberá tie, ktoré sú pre jeho typ investície podstatné.

TAB. Č. 1:
PREHLAD LOKALIZAČNÝCH FAKTOROV

Oblasť	Faktor
Práca	• dostupnosť práce • vzdelanostná úroveň • produktivita • mzdové sadzby • stupeň „odborárstva“ • pracovné právo • dávky nezamestnaných
Trh	• veľkosť trhu • vzdialenosť od trhu • vzdialenosť k surovinám • dostupnosť zásob • umiestnenie konkurencie • dostupnosť distribútorov • rastový potenciál trhu • trendy obratu podľa odvetví • cena pôdy • dostupnosť kapitálu • cena miestneho kapitálu • budúce možnosti rastu
Doprava	• dostupnosť k leteckej doprave • prístup k diaľniciam • prístup k železničnej doprave • dostupnosť kamiónovej dopravy • prístup k vodnej doprave
Spoločnosť, Životné prostredie	• veľkosť komunity • prístup k vzdelaniu • možnosti bývania • životné náklady • spoločenská hrdosť • príležitosti pre deti a mládež • rekreačné možnosti • dostupnosť nákupných centier, hotelov, bánk • kriminalita
Verejnoprospešné služby	• kvalita a cena vody • odpadové hospodárstvo • dostupnosť a cena pohonných hmôt • dostupnosť a cena elektrickej energie • kvalita polície, požiarnej služby a zdravotnej starostlivosti
Vládne regulácie	• dane na úrovni štátu • miestne dane • podpora v nezamestnanosti • environmentálna regulácia
Stimuly	• štátna finančná podpora • miestna finančná podpora • daňové výhody • obchodné a priemyselné zóny • podpora zo strany špecializovaných agentúr • tréning zamestnancov
Zdroj: DHV CR; Rok 2002	

Z iného pohľadu sa dajú lokalizačné faktory klasifikovať nasledovne:

TAB. Č. 2:
SKUPINY LOKALIZAČNÝCH FAKTOROV

Oblasť	Faktor
obchodné faktory	• faktor blízkosti trhu • faktor blízkosti zákazníkov • prítomnosť zahraničných firiem • podporné služby
infraštruktúrne faktory	• rýchla dopravná dostupnosť a priepustnosť hraničných prechodov • kvalita cest. a železničných komunikácií • faktor blízkosti väčších letísk • komplexná tech. infraštruktúra • faktor kvality telekomunikácií
pracovné faktory	• faktor všeobecnej dostupnosti pracovných síl (skrytá nezamestnanosť, mobilita pracovnej sily v regionálnom a republikovom merítku, podmienky na stabilizáciu pracovnej sily – ubytovanie a bývanie) • faktor kvality pracovných síl (kvalifikácia, produktivita, disciplína, ochota k rekvalifikácii) • faktor flexibility pracovných síl
špecifické faktory	• faktor ponuky rozvojových plôch (štruktúra, veľkosť, flexibilita využitia, územno-technická kvalita, ekologická nezávadnosť, miestny manažment a podpora lokálnej správy) • faktor inštitucionálneho zabezpečenia rozvoja znalostnej bázy • tradícia subdodávateľského zázemia • faktor finančnej participácie • komunikácia s miestnou správou a úradmi práce, skúsenosti, agentúry, informačný servis z jedného miesta • kvalita života • podnikateľská klíma, vzťah komunity • zrýchlené režimy záväzných postupov a procesov

nákladové faktory	• faktor ceny práce • faktor ceny inraštruktúrnych služieb • faktor ceny a nájomného pozemkov a priestorov • faktor ceny materiálových a subdodávateľských vstupov • investičné stimuly
environmentálne faktory	• faktor urbanistickej a prírodnej atraktivity územia • faktor environmentálnej kvality územia • služby (napr. anglická škola), bývanie, zdravotníctvo, sociálne služby • pestosť foriem trávenia voľného času • imidž mesta – história, kultúrna vyspelosť, kriminalita, čistota
Zdroj: DHV CR; Rok 2002	

1.6 Identifikácia postavenia regiónu na trhu PZI

Pozícia regiónu na trhu PZI je v prevažnej miere determinovaná atraktivitou – súborom lokalizačných faktorov PZI. Úspešný positioning je ďalej podmienený kvalifikovaným určením súborov konkurentov a ich dobrou znalosťou. Positioning má spravidla dve podoby:

- statickú (vychádza z profilu),
- dynamickú (vychádza z vízie).

Ako príklad môže slúžiť nasledovná komparatívna tabuľka konkurencie z hľadiska získavania PZI medzi regiónmi:

TAB. Č. 3:
KOMPARATÍVNA TABUĽKA

Faktor	hodnotenie*
1. poloha	
1.1 trhy, hraničné prechody	
1.2 dopravné napojenie, diaľnice, železnice, letisko	
1.3 blízkosť hlavného mesta	
2. pracovná sila	
2.1 dostupnosť, mobilita, skrytá nezamestnanosť	
2.2 produktivita, disciplína	
2.3 kvalifikácia	
2.4 cena	
3. imidž a podnikateľské prostredie	
3.1 jasná rozvojová vízia	
3.2 skúsenosti, úspešné príklady	
3.3 tradície	
3.4 efektívnosť miestnej správy (skúsenosti, zvyky, zrýchlené administratívne postupy)	
3.5 manažment PZI	
3.6 podnikateľský servis	
3.7 vzťah miestnych inštitúcií	
3.8 vzťah komunity	
3.9 urbanistická a krajinná kvalita	
3.10 ekologické záťaž	
4. investičné stimuly	
4.1 ekonomická citlivosť regiónu	
4.2 štátna štrukturálna podpora	
4.3 účasť (skúsenosti) v štátnych programoch podpory	
4.4 zníženie cien nehnuteľností	
4.5 zníženie ďalších podnikateľských nákladov	
4.6 zrýchlené povoloňacie režimy (možnosti, skúsenosti)	
4.7 stimuly miestnych úradov práce	

5. trh nehnuteľností	
5.1 cena pozemkov	
5.2 ponuka pozemkov, priestorov	
5.3 špekulatívne budovy	
6. subdodávateľa	
6.1 štruktúra priemyslu	
6.2 existujúci subdodávateľa	
6.3 potenciálni subdodávateľa	
7. kvalita života	
7.1 jazykové školy	
7.2 služby – občianska vybavenosť	
7.3 kultúra	
7.4 šport	
7.5 bývanie	
8. prítomné PZI	
8.1 celkové množstvo	
8.2 štruktúra, význam	
8.3 referencie	
9. vzdelávacia a inovačná infraštruktúra	
9.1 vysoké školy	
9.2 stredné školy	
9.3 možnosti rekvalifikácie	
9.4 vedecko-výskumná základňa	
9.5 inovačná infraštruktúra	
* stupnica môže byť rôzna – od 1 po 5, prípadne 10, resp. ak chceme zoradiť všetky regióny určitej krajiny podľa významnosti toho-ktorého kritéria, tak stupnica môže nadobúdať hodnoty od 1 po počet regiónov v krajine. Región tak zistí, ako je na tom v porovnaní s ostatnými krajinami (na ktorej priečke) a môže sa zamerať na oblasti, kde má najväčšie rezervy v porovnaní s ostatnými krajinami.	
Zdroj: DHV CR; Rok 2002	

2.

Prognóza globálnych trendov investovania

2.1 Globálna investičná klíma

Súčasná predpovede rastu napovedajú, že globálna makroekonomická klíma bude v krátkom a strednodobom horizonte naďalej podporovať mobilitu PZI. Od mnohých z regiónov sa očakáva, že si udržia vysoké tempo rastu HDP. Dôležitými hrozbami rastu HDP a PZI sú pretrvávajúce výkyvy menových kurzov a nestabilné ceny ropy a ostatných surovín.

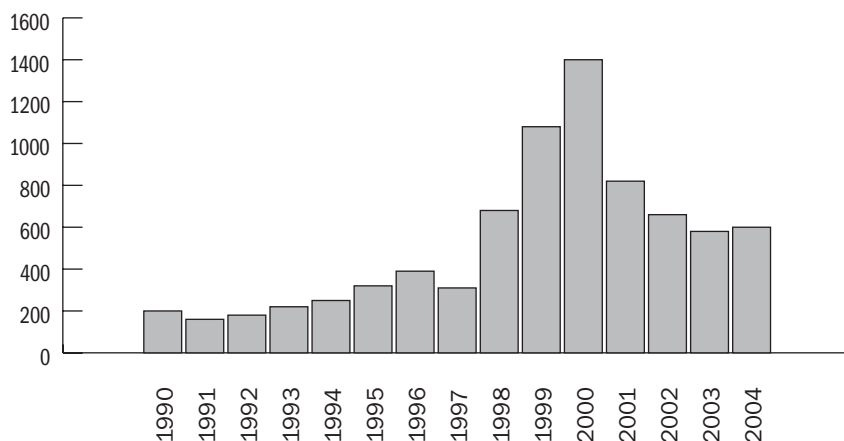
Odhaduje sa, že rast svetovej ekonomiky sa spomalí z hodnoty 4 % v roku 2004 na približne 3,2 % v roku 2006. Hodnota 3,2 % je však stále vyššia ako hodnoty z rokov 2002 a 2003 (1,7 % a 2,7 %). Ako aj v minulých rokoch, predpokladá sa, že ekonomický rast rozvojových krajín prekoná rast rozvinutých ekonomík. Kým tempá rastu rozvojových krajín by sa mali pohybovať okolo úrovne 5 %, rozvinuté ekonomiky by mali rásť približne 2,7 % ročne. Avšak existuje veľká variabilita rastu v rámci týchto dvoch skupín krajín.

Keďže vo všeobecnosti existuje stabilný pozitívny vzťah medzi rastom HDP a svetovými tokmi PZI, potom pozitívne makroekonomické výsledky predznamenávajú tiež dobré perspektívy pre národné toky PZI. Strana ponuky PZI je ovplyvnená dostupnosťou investičného kapitálu, generovaného úvermi, ktoré sú zasa ovplyvnené domácimi hospodárskymi podmienkami, vrátane rastu výkonnosti ekonomiky. Strana dopytu – rastúce zahraničné trhy vedie transnacionálne korporácie k tomu, aby investovali viac, kým upadajúce trhy im v tom bránia.

Počas posledných dvoch desaťročí, boom vo svetových PZI bol sprevádzaný obdobiami vysokého ekonomického rastu,

kým poklesy v PZI boli sprevádzané recesiou alebo obdobiami pomalého rastu. Pokles tokov PZI v rokoch 2001 a 2002 nasledoval po rapidnom raste PZI koncom deväťdesiatych rokov. Podobné správanie sa objavovalo aj koncom osemdesiatych a začiatkom deväťdesiatych rokov, podobne, ako v rokoch 1982 – 1983. Pozitívne súčasné ekonomické trendy napovedajú, že obrat v PZI nastane po súčasnej investičnej recesii.

Kým krátkodobé predpovede rastu sú veľmi pozitívne, makroekonomické vyhliadky už nie sú také sľubné. Po prvé, tvorba fixného hrubého kapitálu v období 2005/2006 naznačuje spomalenie v investičnej činnosti v členských krajinách OECD (predpokladá sa pokles z hodnoty 5,9 % v roku 2004 na 2,65 % v roku 2005 a 0,8 % v roku 2006). Po druhé, predpokladá sa, že sa podarí udržať stabilnú cenovú hladinu vo väčšine regiónov, úrokové miery pravdepodobne porastú. Platí to pre USA, kde úrokové miery na 6-mesačné úvery denominované v USD by mali porásť z hodnoty 1,6 % v roku 2004 na 3,5 % v roku 2005 a 4,6 % v roku 2006. Takýto vývoj môže stlmiť očakávania ohľadom rastu PZI na ďalšie dva roky. Po tretie, neexistujú žiadne indikácie blízkeho prepady cien ropy. Predpovede na roky 2005/2006 práve naznačujú, že ceny ropy ostanú vysoké. Vysoké ceny ropy budú mať nepriaznivý vplyv na mnohé priemyselné odvetvia a sektor služieb, no na druhej strane vysoké ceny ropy budú pravdepodobne generovať dodatočné PZI v oblasti prírodných zdrojov. Je potrebné tiež brať do úvahy, že na investičné toky medzi USA a zvyškom sveta bude mať jednoznačne najvýraznejší vplyv fluktuácia hodnoty dolára k ostatným menám.

OBR. Č. 1:

TRENDS V GLOBÁLNYCH TOKOCH PZI (ROČNÝ OBJEM PZI V MLD. USD), Zdroj: UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT; Rok 2005

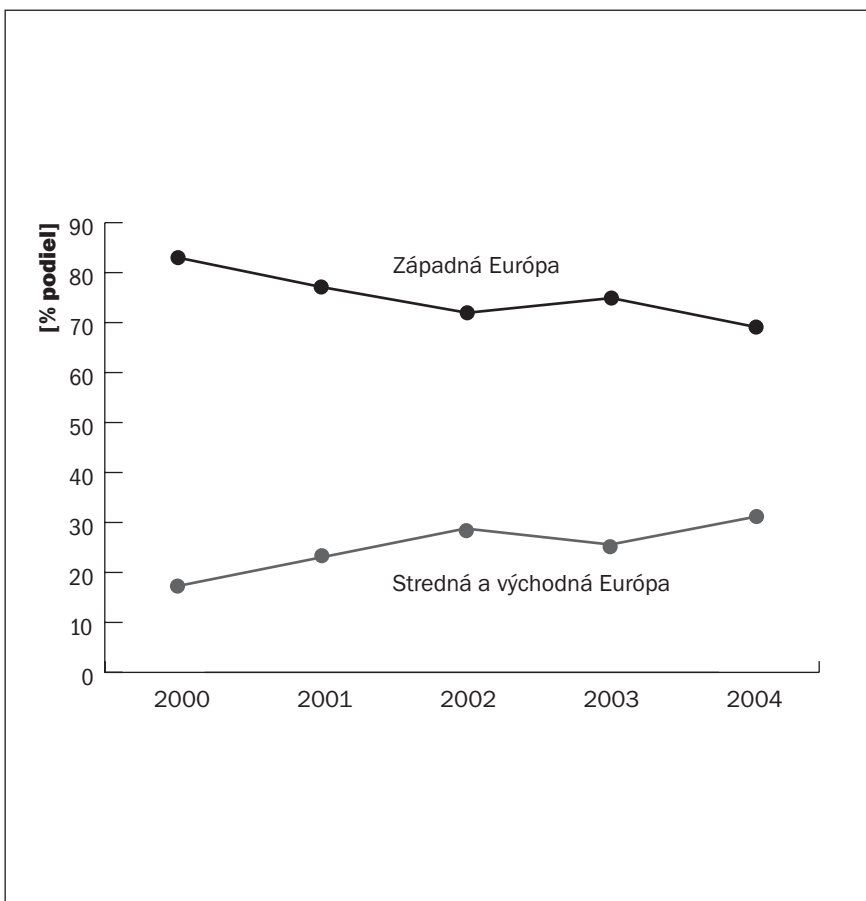
Mikroekonomické prostredie bude veľmi vhodné pre rast PZI v nasledujúcom období. Vysoké tempá ekonomického rastu a silný dopyt zvýšil zisky firiem vo viacerých odvetviach, čo napomohlo rastu objemu kapitálu dostupnému na investovanie. Podľa výpočtov UNCTAD, zisky v najväčších svetových transnacionálnych korporáciách budú aj v nasledujúcich troch rokoch rásť, avšak pomalším tempom.

2.2 Priame zahraničné investície v Európe

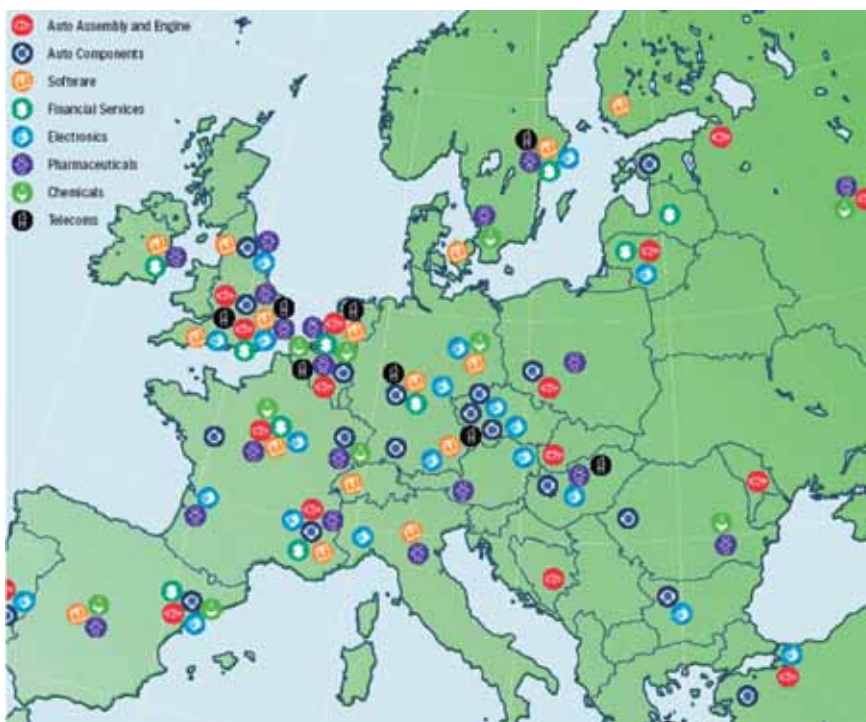
Na obrázku 2 je zachytený vývoj priamych zahraničných investícií v období 2000 až 2004 a ich rozdelenie medzi západnú Európu a strednú a východnú Európu. Je zrejmé, že postupne klesá podiel západnej Európy (83 % v roku 2000 v porovnaní so 69 % v roku 2004) na celkových PZI a rastie význam krajín strednej a východnej Európy (17 % v roku 2000 a 31 % v roku 2004).

Nasledujúca mapa dokazuje, že investície sa postupne posúvajú v smere na východ Európy a zároveň je vidieť, ktoré odvetvia sú náchylné na prenesenie alebo rozšírenie produkcie v iných krajinách. V strednej Európe je z pohľadu investorov najzaujímavejšia oblasť, ktorá je najbližšia európskym pólom rozvoja, t.j. Česká republika, sever Maďarska a juhozápad Poľska. Slovensko je pre investorov zaujímavé zatiaľ nemá v páse medzi Prahou a Budapešťou, resp. v trojuholníku Bratislava – Viedeň – Budapešť.

Umiestnenie investícií v iných častiach Slovenska je žiaľ z rôznych dôvodov mimo oblasti záujmu investorov a hoci sa investície každý rok mierne posúvajú v smere na východ Európy, hrozí, že východu Slovenska sa vyhne a preskočí do Ukrajiny a iných krajín mimo Európskej únie, ktoré sa vyznačujú nízkou cenou práce, ale na druhej strane dostatočnou vzdelanosťou silným potenciálom rozvoja.

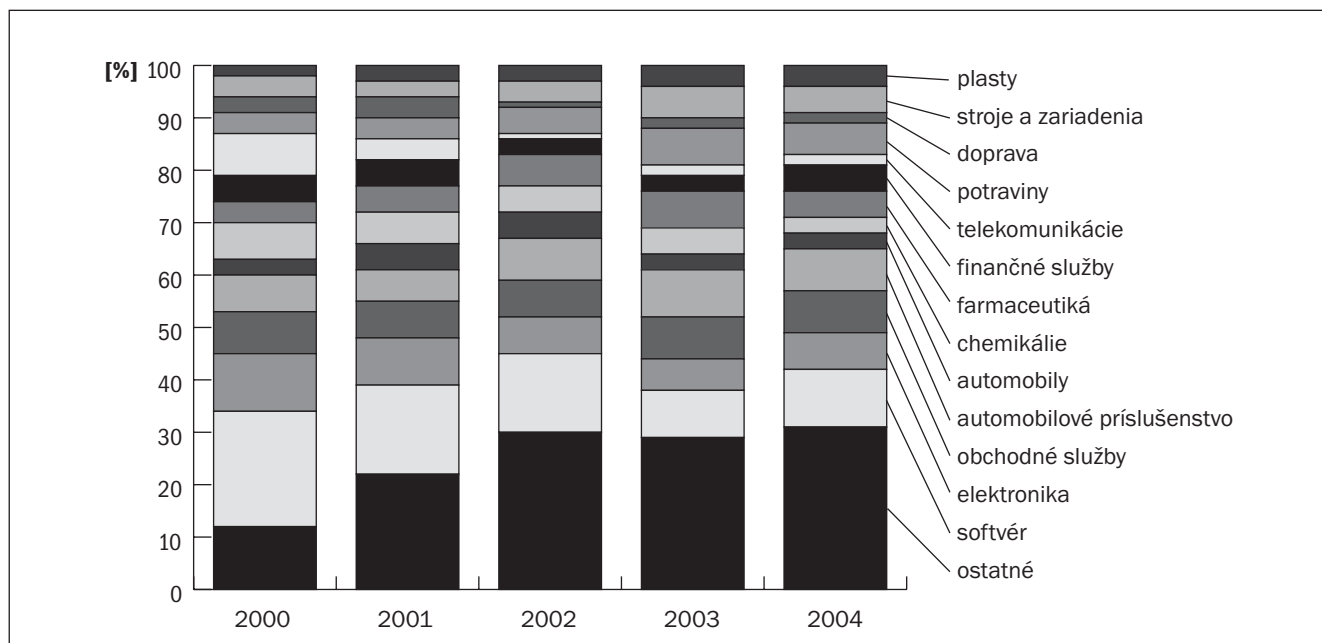
OBR. Č. 2: PODIEL JEDNOTLIVÝCH ČASŤÍ EURÓPY NA CELKOVÝCH V PZI, Zdroj: Ernst and Young; Rok 2005

OBR. Č. 3: ROZDELENIE PZI V EURÓPE, Zdroj: Ernst and Young; Rok 2003

2.3 Najdôležitejšie sektory

Pri členení investícií z hľadiska sektorov zisťujeme, že väčšina sektorov si udržiava stabilný podiel na celkových investíciách. Top 8 sektorov z roku 1997 sa nachádza aj v súčasnej Top 10-ke sektorov z roku 2004. Nedá sa povedať, že by výrazne prevládal jeden alebo dva sektory, z pohľadu investovania je štruktúra relatívne diverzifikovaná a s postupom času sa ani výrazne nemení, vykazuje relatívnu stabilitu.

OBR. Č. 4:

ROZDELENIE INVESTÍCIÍ V EURÓPE PODĽA SEKTOROV, Zdroj: Ernst and Young; Rok 2005

Najväčší prepad zaznamenali investície v oblasti softvéru (22-percentný podiel na celkových investíciách v roku 2000 a len 11-percentný podiel v roku 2004). Pokles zaznamenali aj investície v sektore elektroniky (11-percentný podiel na celkových investíciách v roku 2000, no v poslednom období sa pohybuje na úrovni okolo 7%).

Automobilový priemysel sa na ročných investíciách podieľa približne 10 percentami, zaujímavé je však zamerať sa na rozdelenie týchto investícií na oblasť výroby automobilov a oblasť výroby automobilového príslušenstva. Investície do výroby automobilov zaznamenali v poslednom období pokles z 5% na 3%, zatiaľ čo investície do výroby automobilového príslušenstva si po miernom náraste v roku 2002 udržiavajú stabilný podiel okolo 8%.

Rastúci trend bol zaznamenaný v investíciách do plastov a potravín a podobne mierny rast vykazovali aj investície do výroby strojov a zariadení. Naopak výrazne klesajúci trend bol zaznamenaný v investíciách do sektora chemikálií (7% v roku 2000 a 3% v roku 2004) a taktiež v oblasti telekomunikácií (8% v roku 2000 a 2% v roku 2004) a mierny pokles zaznamenala tiež oblasť dopravy.

Stabilnú pozíciu si udržiavajú nasledovné sektory: obchodné služby (okolo 8%), farmaceutický priemysel (okolo 6%), finančné služby (okolo 4%).

2.3.1 Predpokladaný vývoj

Väčšina expertov, ako aj odborníkov z radov transnacionálnych korporácií predpovedá, že v časovom horizonte najbližších troch rokov sa celkový objem PZI na svete ešte zvýši alebo minimálne zostane v nezmenenom objeme ako v súčasnosti.

Vyhliadky pre sektor služieb sú pozitívnejšie než vyhliadky pre spracovateľský priemysel alebo primárny sektor. Očakáva sa, že rast celkových PZI bude ťahaný predovšetkým sektorom služieb súvisiacich s výpočtovou technikou, resp. ICT, ale taktiež v oblasti verejných služieb (výroba a distribúcia elektriny, vody a plynu). Rast sa očakáva aj v oblasti dopravy a cestovného ruchu, hotelov a reštaurácií, finančných služieb v oblasti bankovníctva a poisťovníctva, maloobchodu a veľkoobchodu a obchodných služieb. V spracovateľskom priemysle sa najväčší rast PZI očakáva vo výrobe elektrických a elektronických produktov, strojov a zariadení a výrobe kovových produktov. Menej optimistické sú vyhliadky pre PZI v oblasti textilu a odievania, gumených a plastických produktov, nekovových nerastov a médií. V primárnom sektore sa očakáva rast PZI v ťažbe a petrochemickom priemysle ako odpoveď na zvýšené ceny a vysoký dopyt po prírodných zdrojoch. Vyššie ceny ropných produktov a nerastných surovín podnecujú transnacionálne korporácie k novým projektom zameraným okrem iného na geologické objavy, prípadne zvýšenie produkcie v existujúcich.

Pri pohľade na to, ktoré z funkcií firiem budú premiestňované z materskej krajiny, na prvom mieste sa nachádza výroba (myslí si tak vyše 80 % všetkých expertov). Po výrobe nasledujú logistika a podporné služby.

2.3.2 Pohľad na strednú a východnú Európu

Krátkodobé vyhliadky pre tento región sú veľmi pozitívne. Deväťdesiat percent expertov si myslí, že PZI do tohto regiónu v najbližšej dobe ešte porastú, čo robí z tohto regiónu druhú najslubnejšiu destináciu pre investície hneď po Ázii. Po boome PZI v rokoch 2003 a 2004 sa očakáva, že prílev PZI do regiónu bude naďalej rásť (očakáva sa hlavne príchod investorov hľadajúcich prostriedky na znižovanie nákladov a exportne-orientovaných investorov). Vysoké ceny ropy a zemného plynu budú podporovať väčšie toky PZI.

Sektor služieb je v súčasnosti všeobecne považovaný za sektor s najväčším potenciálom, ktorý bude lákať zahraničných investorov do strednej a východnej Európy (ďalej len SVE). Očakáva sa, že najvyhľadávanejšími oblasťami služieb budú: počítače a ICT, konštrukcia, obchod s nehnuteľnosťami a doprava. Doprava si však nevyhnutne vyžaduje väčší objem investícií do infraštruktúry.

Expert sa tiež domnievajú, že krajiny SVE by mohli mať konkurenčnú výhodu aj v primárnom sektore, a tak očakávajú aj rast PZI do poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu, ako aj ťažby a petrochemického priemyslu.

V sekundárnom sektore sa za najperspektívnejšie oblasti pokladajú potraviny a nápoje nasledované chemikáliami a elektrickými a elektronickými zariadeniami. Tento predpoklad by mohol byť založený na očakávanom outsourcingu produkcie transnacionálnych korporácií z EU.

Vzhľadom na vhodné investičné prostredie, flexibilný trh práce a nižšie náklady práce, SVE už zaregistrovala výhody z outsourcingu produkcie predovšetkým z krajín západnej Európy. Veľká časť týchto investícií bola založená ako investícia na zelenej lúke.

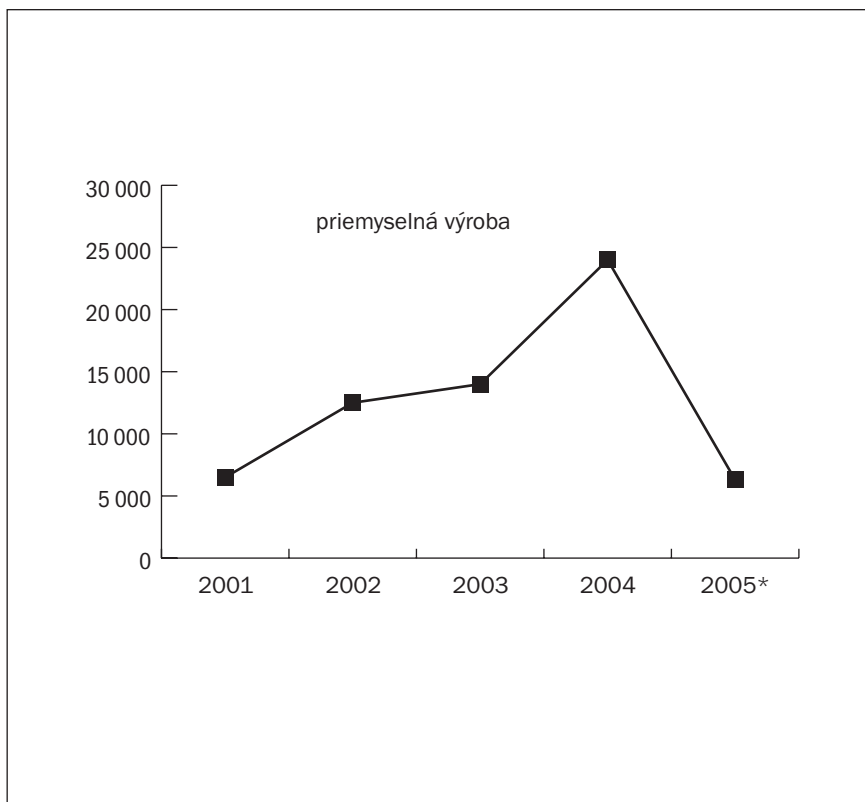
2.3.3 Stav v oblasti priamych zahraničných investícií na Slovensku

K 30. 09. 2005 bol stav priamych zahraničných investícií na Slovensku podľa sektorov nasledovný:

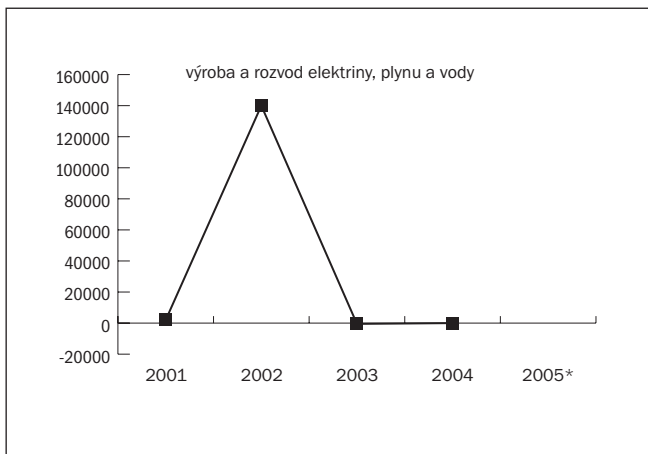
TAB. Č. 4:
STAV PZI V SR PODĽA SEKTOROV

Odvetvie podľa OKEČ	mil. Sk	%
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a lesníctvo	1 722	0,42
Ťažba nerastných surovín	2 648	0,65
Priemyselná výroba	163 143	39,82
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	40 958	10,00
Stavebníctvo	2 823	0,69
Veľkoobchod a maloobchod, oprava mot. vozidiel, motocyklov a spotreb. tovaru	53 622	13,09
Hotely a reštaurácie	1 972	0,48
Doprava, skladovanie, pošty a telekomunikácie	35 833	8,75
Finančné sprostredkovanie	89 560	21,86
Nehnutelnosti, prenájom a obchodné činnosti	14 228	3,47
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 490	0,36
Ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby	1 700	0,41
Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006		

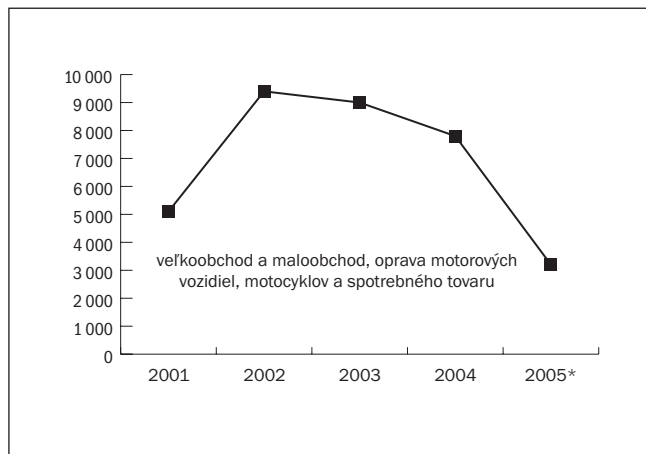
Nasledovné grafy zachytávajú vývoj ročného prílivu PZI na Slovensko v najdôležitejších odvetviach za obdobie 2001 – 2005:

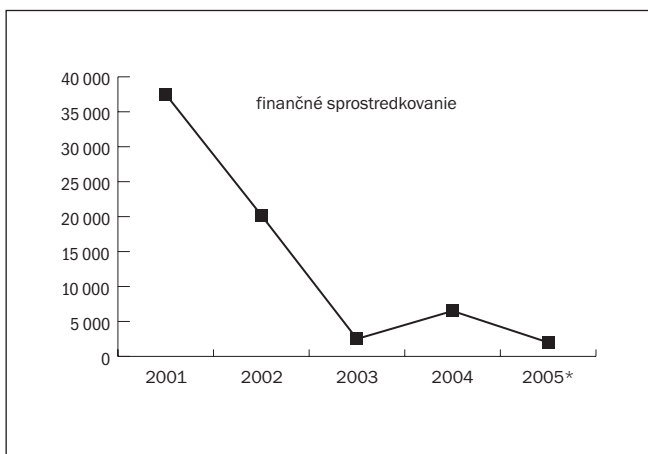
OBR. Č. 5:
PZI V PRIEMYSELNEJ VÝROBE, Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

OBR. Č. 6:
PZI VO VÝROBE A ROZVODE ELEKTRINY, PLYNU
A VODY, Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

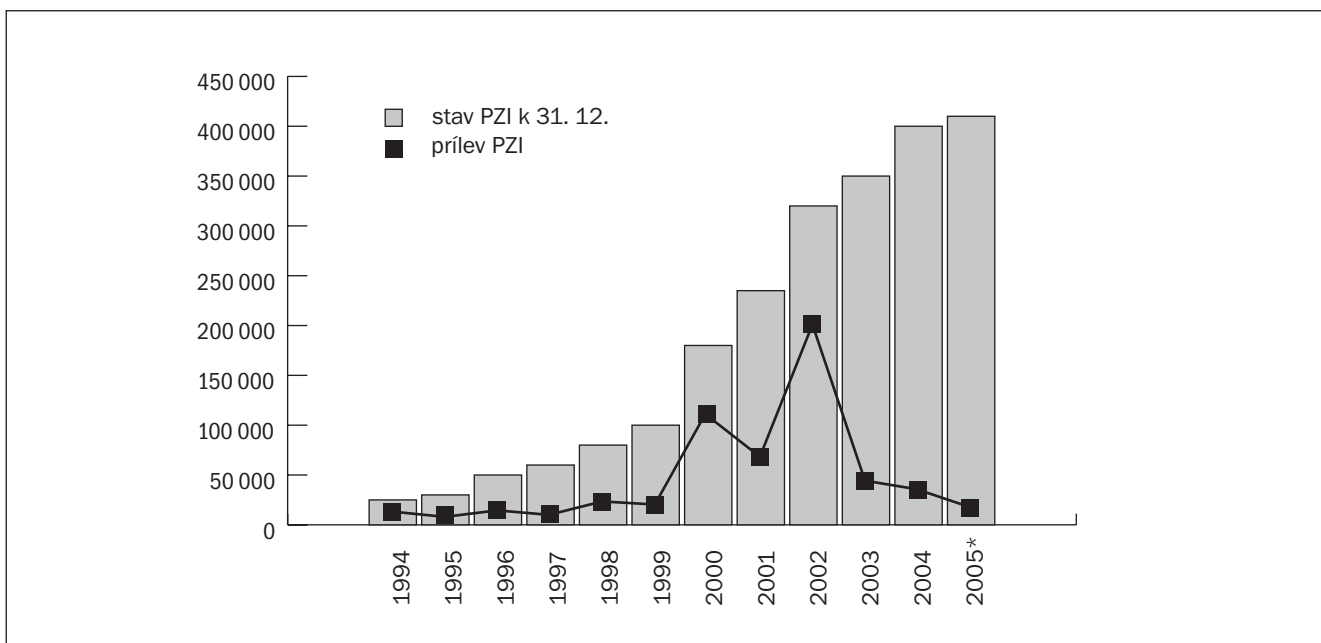
OBR. Č. 7:
PZI VO VEĽKOOBCHODE A MALOOBCHODE,
Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

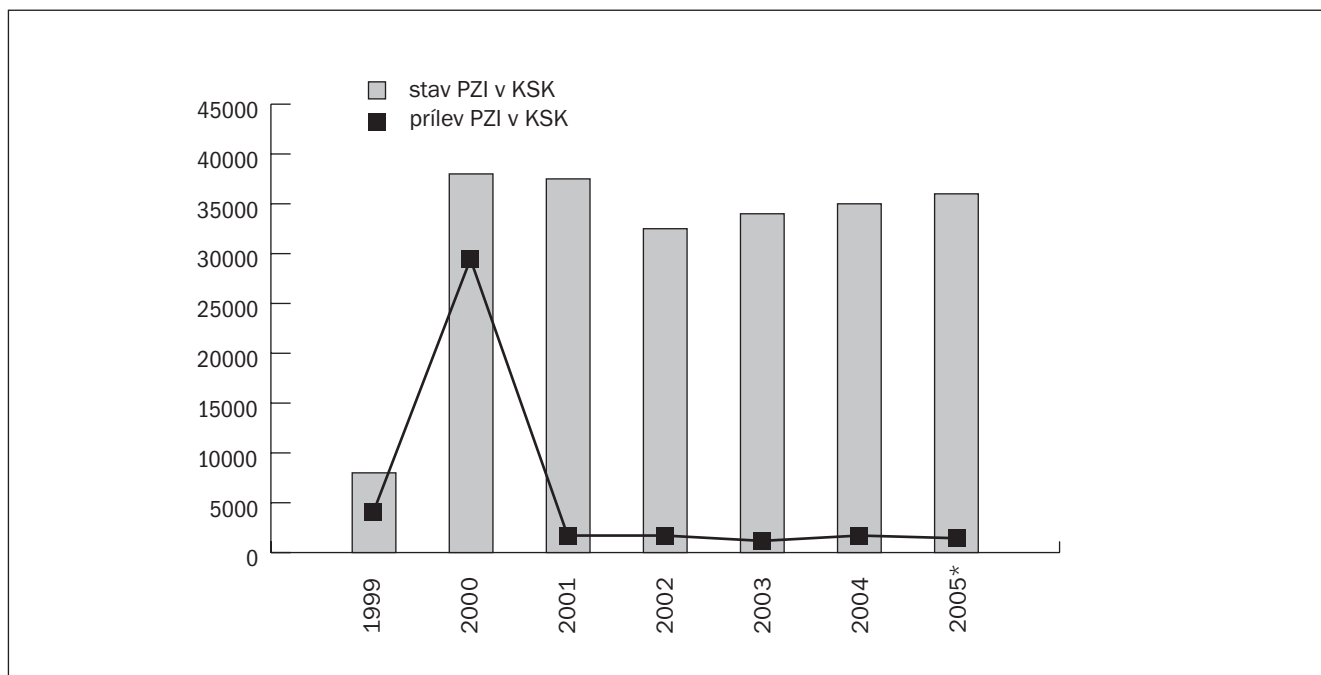
OBR. Č. 8:
PZI VO FINANČNOM SPOSTREDKOVANÍ, Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

* údaje za rok 2005 sú len za prvých 9 mesiacov príslušného roku

Na ďalšom obrázku je zachytený stav a prílev PZI na Slovensku v období 1994 – 2005: Pri pohľade na stav a prílev PZI v KSK sa nám naskytá nasledovný pohľad (viď obr. 9B).

OBR. Č. 9A:
STAV A PRÍLEV PZI NA SLOVENSKU V MIL. SKK, Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

OBR. Č. 9B:

STAV A PRÍLEV PZI V KSK V MIL. SKK, Zdroj: Národná banka Slovenska; Rok 2006

Podporná politika na národnej úrovni

Jedným z najdôležitejších faktorov, ktoré ovplyvňujú lokalizáciu investorov v rámci Slovenska, je štátna politika, ktorá svojimi podpornými nástrojmi môže motivovať investorov nielen k tomu, aby sa rozhodli investovať v Slovenskej republike, ale môže ich rôznymi nástrojmi motivovať aj k tomu, aby svoje plánované investície umiestnili v zaostalejších regiónoch Slovenska.

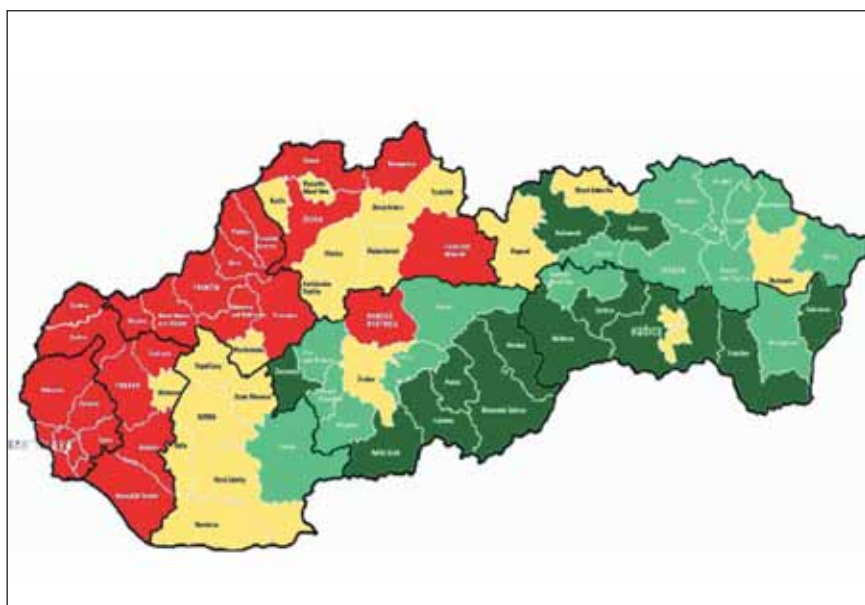
Lokalizačné rozhodnutia investorov sú ovplyvňované viacerými faktormi ako napríklad dopravná infraštruktúra, dostupnosť dodávateľov, surovín, blízkosť odbytových trhov, dostupnosť kvalitných ľudských zdrojov, legislatíva atď. V tejto analýze, sa však budeme zaoberať výhradne priamym podporným nástrojom štátu – štátnou podporou pre investorov. V októbri 2005 vláda SR schválila nové pravidlá v oblasti poskytovania individuálnej štátnej pomoci investorom. Hlavným cieľom vytvorenia jasných pravidiel v oblasti poskytovania individuálnej štátnej pomoci investorom bolo zabezpečiť efektívnejší a transparentnejší systém jej udeľovania.

Tieto nové pravidlá v súlade s hospodárskymi záujmami Slovenskej republiky rozdeľujú na účely podpory inves-

tíci jednotlivé regióny Slovenska do troch základných zón. Základným parametrom tohto rozdelenia je priemerná miera evidovanej nezamestnanosti jednotlivých okresov. Mapa okresov sa aktualizuje raz ročne k 15. januáru a pre účely stanovenia priemernej evidovanej miery nezamestnanosti sa vychádza z oficiálnych údajov vydaných Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny za predchádzajúci kalendárny rok.

Podľa vládou stanovených pravidiel je SR rozdelená do troch zón nasledovne:

- **Zelená zóna:** okresy s mierou nezamestnanosti nad 15 % (za obdobie 10/2004 – 9/2005 29 okresov),
- **Žltá zóna:** okresy s mierou nezamestnanosti od 10 % do 15 % (za obdobie 10/2004 – 9/2005 24 okresov),
- **Červená zóna:** okresy s mierou nezamestnanosti do 10 % (za obdobie 10/2004 – 9/2005 26 okresov).

OBR. Č. 10:

MAPA ZÓN SR NA ZÁKLADE MIERY EVIDOVANEJ NEZAMESTNANOSTI (PRIEMER OKTÓBER 2004 – SEPTEMBER 2005), Zdroj: Ministerstvo hospodárstva SR; Rok 2006

Ako je možné vidieť z mapy zón SR všetky okresy Košického kraja mimo okresov mesta Košice sa nachádzajú v zelenej zóne.

Kategorizácia investičných projektov

V záujme ekonomického rozvoja SR boli stanovené aj preferencie poskytovania štátnej pomoci pre investície do špecifických oblastí. Tieto preferencie sú v súlade s Národnou stratégiou podpory priamych zahraničných investícií, ktorá umožňuje poskytnúť vyššie percento pomoci odvetviam hospodárstva, ktorých rozvoj je prioritným záujmom Slovenskej republiky (služby s vysokou pridanou hodnotou – vývojové a IT softwarové centrá a pod.) a naopak obmedzuje pomoc pre odvetvia hospodárstva, ktoré sú z hľadiska tvorby pridanej hodnoty a hospodárskeho rozvoja Slovenskej republiky menej atraktívne (montáž, distribučné centrá a pod.).

Na základe týchto skutočností boli investičné projekty rozdelené do troch základných typov:

- **typ A**
  - *spracovateľský priemysel*: investičné projekty zavádzajúce novú výrobu a montáž komponentov ako aj finálnych produktov, príp. opravy,
  - *distribučné a logistické centrá*: centralizované spracovanie v oblasti obslužných činností;
- **typ B**
  - *strategické investície v high-tech sektoroch* so sieťovými externalitami (informačné a komunikačné technológie – ICT, biotechnológie, nanotechnológie), ide o projekty, ktoré výrazne prispievajú k rozvoju high-tech sektorov, v ktorých dochádza k sieťovým externalitám (t. j. situácia, keď produktivitu daného subjektu zvyšuje blízkosť iných subjektov alebo firiem, univerzít, výskumných inštitúcií a pod., prípadne kde prítomnosť daného subjektu zvyšuje produktivitu v iných podnikoch). Ide najmä o sektory s vysokým technologickým komponentom, ako napr. informačné technológie, nanotechnológie a biotechnológie,
  - *centrá strategických služieb*: centrá zdieľaných služieb (centralizácia podporných činností ako napr., ľudské zdroje, ICT, predaj, a pod.), zákaznícke centrá a centrá technickej podpory, call centrá (centrá zabezpečujúce obsluhu zákazníkov prostredníctvom telefónu, faxu, e-mailu, internetu);
- **typ C**
  - *výskumné a vývojové centrá, technologické centrá, centrá technologického rozvoja*: výskumná a vývojová činnosť, ktorá nie je priamo napojená, resp. spojená s priemyslom alebo obchodnou činnosťou, resp. vývoj nových výrobkov, procesov a služieb, ktoré zabezpečia významné zlepšenie existujúcich výrobkov, procesov a služieb.

Investor musí v rámci individuálneho projektu preinvestovať minimálne stanovené percento investičných nákladov do moderných technológií:

- zelená a žltá zóna: najmenej 35 %
- červená zóna: najmenej 45 %

V prípade, že investor bude požadovať poskytnutie daňových úľav, musí okrem základných podmienok stanovených v týchto pravidlách splniť kritériá stanovené v príslušných právnych predpisoch, najmä v zákone č. 565/2001 Z. z. o investičných stimuloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení, zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v platnom znení a zákone č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov v platnom znení. Ku dňu prijatia týchto pravidiel sú to najmä nasledovné kritériá:

- Investičné náklady musia byť najmenej vo výške 400 miliónov Sk,
- Investor musí vynaložiť najmenej 200 miliónov Sk z investičných nákladov z vlastného imania.

V prípade, že investor bude realizovať projekt v regióne, v ktorom je miera nezamestnanosti najmenej 10% podľa štatistických údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (zelená a žltá zóna), aktuálnych k poslednému dňu predchádzajúceho kalendárneho polroka, sumy uvedené vyššie, sa znižujú na polovicu.

Formy štátnej pomoci

Štátnu pomoc je možné v prospech projektu poskytnúť v nasledujúcich formách:

Nepriame formy

- úľava na dani z príjmov právnických osôb,
- prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnému majetku štátu alebo obce za cenu nižšiu ako je tržobná cena.

Priame formy

- poskytnutie finančnej dotácie na krytie Investičných nákladov pre projekty typu C,
- príspevok na novovytvorené pracovné miesta,
- príspevok na vzdelávanie.

V nových pravidlách štátnej pomoci pre investorov, sú presne stanovené maximálne možné limity pre tú ktorú formu štátnej pomoci. V zásade platí jednoduché pravidlo. Investori lokalizovaní v okresoch v rámci zelenej zóny môžu získať najvyššiu podporu, pričom v týchto okresoch môžu získať maximálnu možnú podporu projekty typu C.

Na základe takto nastavenej štátnej dotačnej politiky na podporu investorov by do Košického kraja mali prúdiť najmä investície do výskumných a vývojových centier, technologických centier, centier technologického rozvoja, strategické investície v high-tech sektoroch a investície do centier strategických služieb. Práve investície takéhoto druhu majú možnosť získať maximálnu, resp. vysokú podporu od štátu. Takéto nastavenie štátnej dotačnej politiky bude podporovať skôr vytváranie nových pracovných miest v odvetviach náročných na vysokokvalifikovanú pracovnú silu. V Košickom kraji však najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných tvoria obyvatelia

lia s najnižším dosiahnutým stupňom vzdelania (vyučný list a základná škola). Je to takmer 60 000 obyvateľov, čo tvorí 65 % z celkového počtu nezamestnaných v roku 2003.

Špecifický je nízky podiel nezamestnaných obyvateľov bez vzdelania. Je možno predpokladať, že ich väčšia časť je mimo evidencie. Pomerne malé zastúpenie má skupina s vyšším vzdelaním. Z tohto pohľadu by takto nastavená dotačná politika štátu neprispieva k rýchlemu znižovaniu nezamestnanosti v regióne.

3. Vývoj priamych zahraničných investícií na Slovensku a v Košickom kraji

Dostupnosť informácií ohľadne vývoja priamych zahraničných investícií je na regionálnej úrovni veľmi nízka. Pre vstup zahraničného investora nie sú potrebné žiadne špeciálne potvrdenia. Neexistuje žiadny orgán, ktorý by sledoval všetky investície takéhoto typu na úrovni krajov resp. na úrovni okresov. Samostatnú evidenciu si na dobrovoľnej báze vytvárajú samotné úrady samosprávnych krajov, ani tie sa však v rámci svojich kompetencií nemusia dozvedieť o všetkých realizovaných investíciách (najmä pokiaľ ide o investície malého rozsahu).

Významní investori (ktorí žiadajú o štátnu podporu), musia spolupracovať s agentúrou SARIO, ktorá o nich vedie samostatnú evidenciu a dostatočné informácie o lokalizácii investície, jej veľkosti, počte vytvorených miest atď. Na základe týchto údajov je možné uskutočniť čiastočnú analýzu súčasných trendov lokalizácie investorov v Košickom kraji.

Nasledovné údaje boli spracované na základe kompletnej databázy realizovaných projektov za roky 2002 – 2005, ktoré nám poskytla agentúra SARIO. Ide o investície zväčša významného charakteru, ktoré boli manažované prostredníctvom tejto agentúry. Dá sa len predpokladať, že investície menšieho rozsahu budú kopírovať investície veľkého rozsahu, a to či už priamo v rovnakom odvetví, alebo v nadväzujúcich odvetviach (po horizontálnej alebo vertikálnej osi).

3.1 Vývoj na úrovni Slovenska

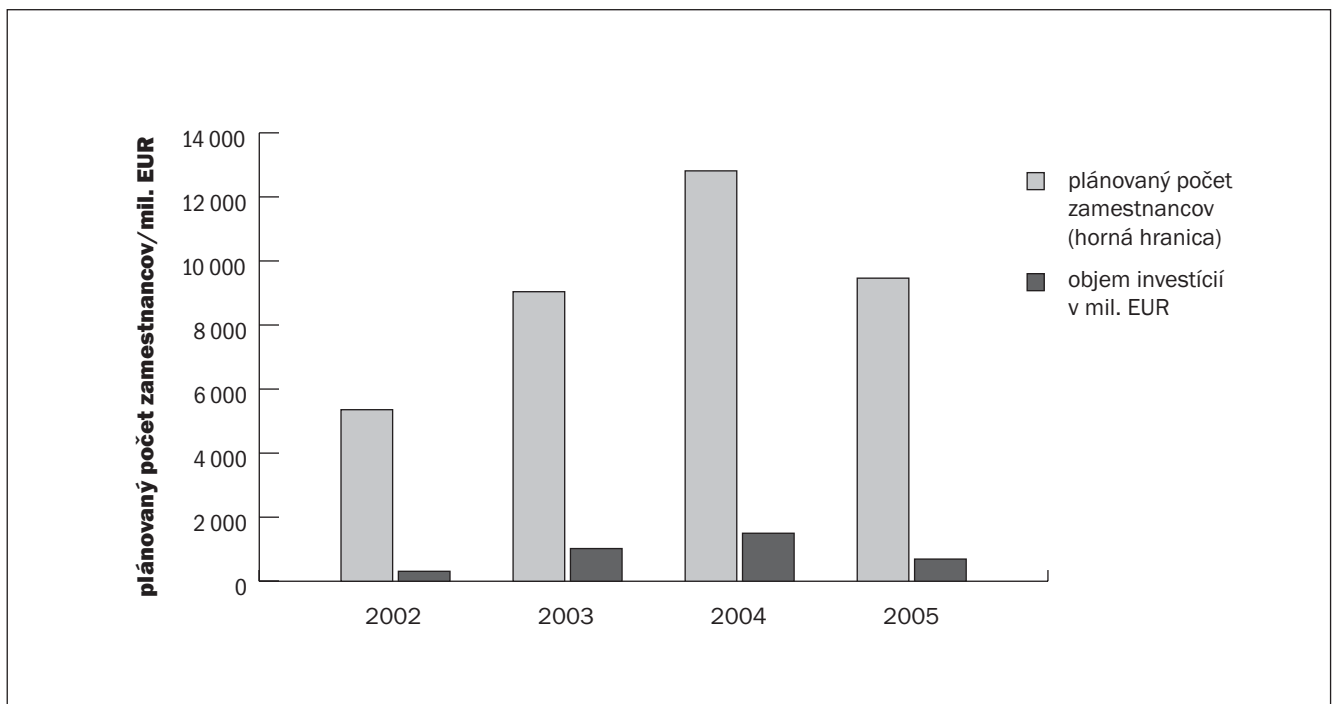
Na základe údajov získaných z agentúry SARIO je možné konštatovať, že v porovnaní s rokom 2002 bol zaznamenaný rast investícií implementovaných touto agentúrou a to ako počet realizovaných projektov, tak aj počet vytvorených pracovných miest aj celkový objem investícií.

Napriek tomu, že rast počtu projektov pokračoval aj v roku 2005, znížil sa počet novovytvorených pracovných miest aj objem realizovaných investícií, čo je uvedené v tabuľke číslo 5 a znázornené na obr. č. 11.

TAB. Č. 5:
TREND VÝVOJA INVESTÍCIÍ REALIZOVANÝCH PROSTREDNÍCTVOM AGENTÚRY SARIO

rok	počet	plánovaný počet zamestnancov (horná hranica)	objem investícií v mil. EUR
2002	25	5 356	310,6
2003	20	9 040	1020,7
2004	42	1 2813	1499
2005	47	9 463	692

Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 11:
TREND VÝVOJA INVESTÍCIÍ REALIZOVANÝCH PROSTREDNÍCTVOM AGENTÚRY SARIO, Zdroj: SARIO; Rok 2006

Vývoj investícií implementovaných agentúrou SARIO podľa jednotlivých krajov v rámci Slovenska zobrazuje tabuľka č. 6. Aj tu je možné vidieť rastúci trend skoro v každom kraji čo do počtu investícií aj ich celkovej výšky a počtu vytvorených pracovných miest. Pri porovnávaní Košického kraja s ostatnými kraji SR je možné konštatovať, že v roku 2005 sa Košický kraj umiestnil na prvom mieste v objeme investícií aj v počte vytvorených pracovných miest.

Na druhej strane, v posledných troch rokoch sa na prvých miestach umiestňovali regióny Trnavy a Žiliny a to hlavne kvôli veľkým zahraničným investíciám do automobilového priemyslu. Investície umiestnené do týchto regiónov však boli niekoľko násobne väčšie čo do objemu aj počtu vytvorených pracovných

3.2 Vývoj na úrovni Košického kraja

Tabuľka 7 popisuje vývoj investícií implementovaných agentúrou SARIO v rámci Košického kraja podľa typu priemyslu za roky 2002 – 2005. Strojárske a chemické priemysel sa zdajú byť z časového hľadiska najstabilnejšie, investície do týchto odvetví boli zaznamenané až v troch zo štyroch rokov.

V prvých rokoch sledovaného obdobia viedli v počte investícií odvetvia zlievárenského, strojárskeho, automobilového a chemického priemyslu, ku koncu obdobia to boli hlavne odvetvia drevospracujúceho priemyslu, spracovania plastov a papierenský a kovospracujúci priemysel. Najviac investícií bolo v posledných dvoch rokoch zazname-

naných hlavne v odvetví spracovania plastov a v automobilovom priemysle.

Tabuľka 8 ukazuje vývoj investícií v sledovanom období podľa okresov Košického kraja. V okresoch Gelnica, Trebišov a Rožňava neboli podľa údajov z agentúry SARIO implementované žiadne projekty. Stabilné miesto čo sa týka počtu projektov implementovaných agentúrou SARIO si prirodzene držia okresy v rámci Košíc, pričom najviac investícií bolo lokalizovaných do priemyselného parku Kechnec okres Košice-okolie. Poradie odvetví, do ktorých prichádzali investície do Košického kraja za obdobie 2002 – 2005 v závislosti od počtu investícií ukazuje tabuľka 9 a obrázok 12. Na prvých štyroch miestach sa umiestnili strojárske, chemické, automobilový priemysel a spracovanie plastov.

TAB. Č. 6:
REGIONÁLNE ROZDELENIE VÝVOJA INVESTÍCIÍ REALIZOVANÝCH PROSTREDNÍCTVOM AGENTÚRY SARIO

kraj	počet investícií				plánovaný počet zamestnancov (horná hranica)				objem investícií v mil. EUR			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005*	2002	2003	2004	2005*
KE*	4	3	4	7	1 261	208	1 357	1 728	19,5	7,8	362	134
PO	5	1	2	4	952	200	70	830	31,4	3	3	112
BA	3	1	7	5	600	32	620	160	65	**	13	2,3
TR*	4	4	4	5	1 000	3 700	1 663	800	113	799	61,6	29
TN	3	3	5	7	618	2 000	2 180	2 420	7	124	139	57
NI	1	1	12	12	300	180	2 499	2 525	12	2,5	98,6	98
ZA	3	4	5	3	560	970	3 304	170	11	44,2	733	3,7
BB	2	3	3	4	65	1 750	1 120	458	52,2	40	90	41
SPOLU	25	20	42	47	5 356	9 040	12 813	9 091	311	1 020	1 500	478

* nekompletný údaj v roku 2003, 2005; ** nedostupný údaj, Zdroj: SARIO; Rok 2006

miest. Vyrovnanie príležitostí v prospech menej výkonných krajov by mala nová legislatíva v oblasti podpory investorov a pokračovanie v dobudovaní technickej infraštruktúry. Dá sa predpokladať, že Košický kraj by mal mať za daných podmienok v budúcnosti lepšiu pozíciu pri vyjednávaní o umiestnení veľkých investícií.

TAB. Č. 7:
ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ

Typ priemyslu	Počet investícií	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
strojárske priemysel	3	19,8	283
chemické	3	9,5	217
automobilové	3	357	1 996
plasty	3	47,76	1 343
IT	1	6,6	220
papierenský	1	37	125
kovospracujúci	1	38	100
vývojové centrum	1		20
drevospracujúci	1	3	60
zlievárenský	1	4,5	30

Zdroj: SARIO; Rok 2006

TAB. Č. 8:
VÝVOJ INVESTÍCIÍ PODĽA TYPU PRIEMYSLU V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA

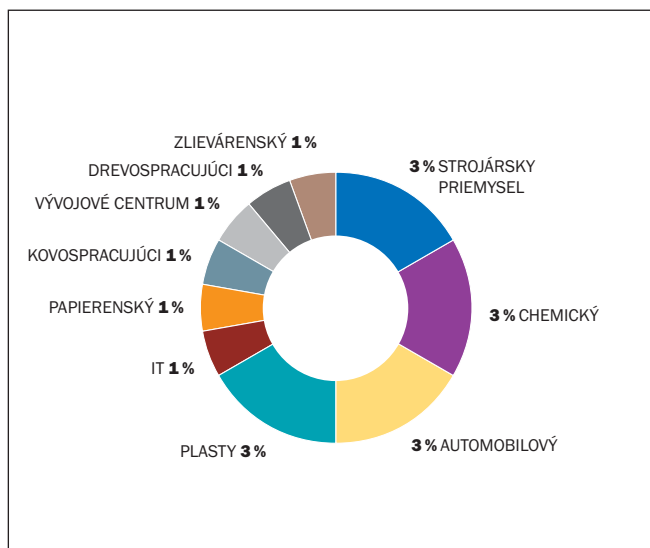
Typ priemyslu	2002			2003			2004			2005			spolu		
	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.
zlievárenský	1	30	4,5										1	30	4,5
strojárenský	1	180	4,5	1	88	6,8				1	100	8,5	3	368	19,8
automobilový	1	959	7				2	1 037	350				3	1 996	357
chemický	1	92	3,5	1	100	1	1	100	5				3	292	9,5
vyvojové centrum				1	20								1	20	0
IT							1	220	6,6				1	220	6,6
drevospracujúci										1	60	3	1	60	3
Plasty							3	1 343	47,76				3	1 343	47,76
papierenský							1	125	37				1	125	37
kovospracujúci							1	100	38				1	100	38
spolu	4	1261	19,5	3	208	7,8	4	1 357	361,6	7	1 728	134,26	18	4 554	523,16

Zdroj: SARIO; Rok 2006

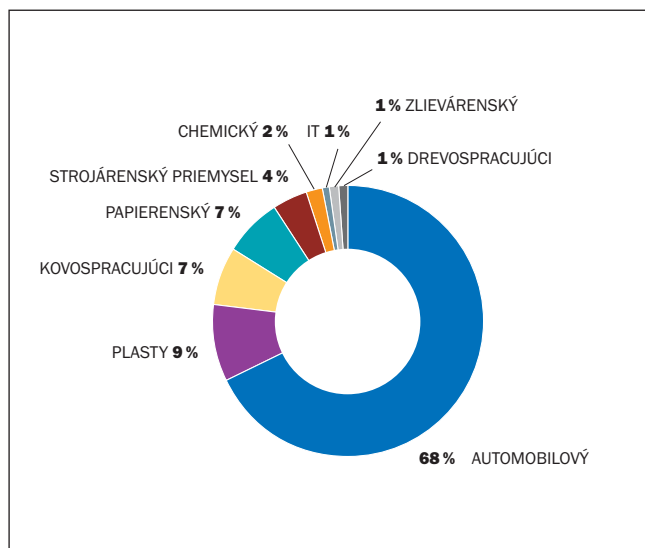
TAB. Č. 9:
VÝVOJ INVESTÍCIÍ PODĽA OKRESOV KOŠICKÉHO KRAJA

Okres	2002			2003			2004			2005			spolu		
	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.	Počet	Zam.	Inv.
Gelnica													0	0	0
Košice - I - IV, okolie	2	210	4,5	1			4	208	7,8				4	1 148	118
SNV	1	92	3,5							2	520	13,5	3	612	17
Sobrance							1	60	3				1	60	3
Trebišov															
Rožňava															
Michalovce	1	959	7	2	120	1							3	1 079	8
spolu															

Zdroj: SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 12:
ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 13:
ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA VÝŠKY INVESTÍCIÍ, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

Poradie podľa objemu investícií ukazuje tabuľka č. 10 a obrázok 13. Automobilový priemysel a spracovanie plastov sa umiestnili na prvých dvoch priečkach, pričom objem investícií do automobilového priemyslu prevyšuje objemy investícií do spracovania plastov viac ako 7-násobne. Zaujímavosťou je, že kým automobilový priemysel výraznou mierou prevyšuje spracovanie plastov čo do objemu investícií, z hľadiska novovytvorených pracovných miest tvorí len necelých 50%. Strojársky a chemický priemysel, ktoré sa v počte investícií vyrovnali automobilovému priemyslu a spracovaniu plastov, sa podľa objemu investícií umiestnili až na piatom a šiestom mieste.

TAB. Č. 10:
ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA VÝŠKY INVESTÍCIÍ

Typ priemyslu	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	3	357	1 996
plasty	3	47,76	1 343
kovospracujúci	1	38	100
papierenský	1	37	125
strojársky priemysel	3	19,8	283
chemický	3	9,5	217
IT	1	6,6	220
zlievárenský	1	4,5	30
drevospracujúci	1	3	60
vývojové centrum	1		20

Zdroj: SARIO; Rok 2006

Poradie investícií usporiadaných podľa počtu novovytvorených pracovných miest (tab. 11 a obr. 14) sa na prvých dvoch miestach nezmenilo. Na treťom mieste sa umiestnil strojársky priemysel a na štvrtom investície do informačných technológií.

TAB. Č. 11:
ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA POČTU VYTVORENÝCH PRACOVNÝCH MIEST

Typ priemyslu	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	3	357	1 996
plasty	3	47,76	1 343
kovospracujúci	1	38	100
papierenský	1	37	125
strojársky priemysel	3	19,8	283
chemický	3	9,5	217
IT	1	6,6	220
zlievárenský	1	4,5	30
drevospracujúci	1	3	60
vývojové centrum	1		20

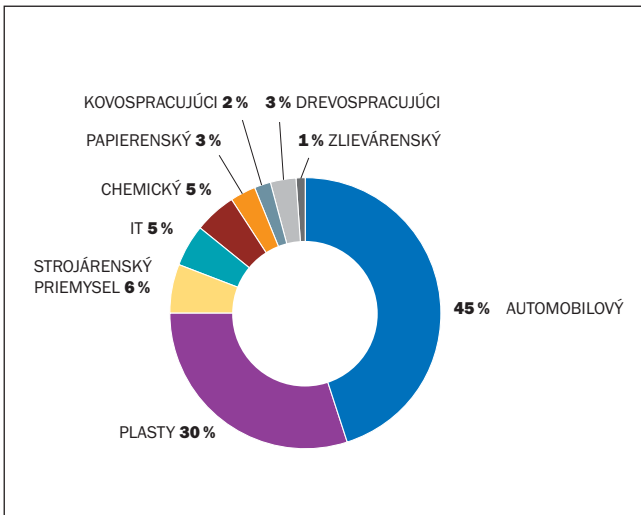
Zdroj: SARIO; Rok 2006

3.3 Vývoj na úrovni okresov Košického kraja

Informácie získané z agentúry SARIO nám umožňujú analyzovať súčasný vývoj v oblasti investícií implementovaných agentúrou SARIO aj na úrovni jednotlivých okresov Košického kraja.

V okresoch Gelnica, Trebišov a Rožňava sa agentúrou SARIO neimplementoval žiadny investičný projekt. To však neznamená, že do týchto okresov neprišiel za sledované obdobie žiadny investor.

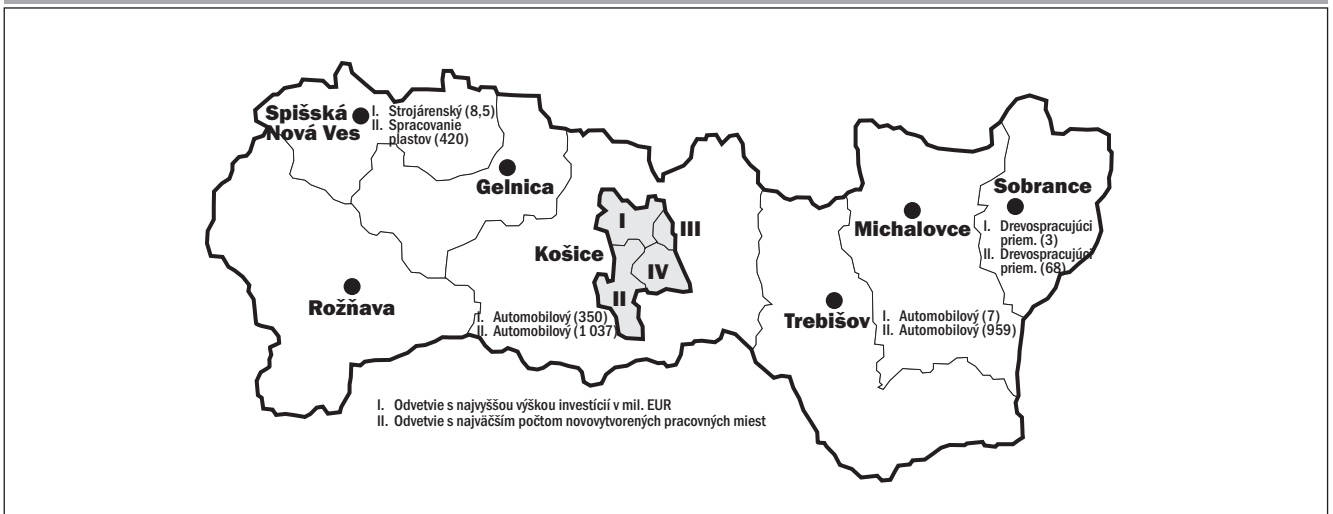
Okresy v rámci mesta Košice (KE I – IV a Košice-okolie) sú považované v tejto analýze za jeden celok. Je nutné pripomenúť, že v rámci tohto celku bolo najviac investícií realizovaných v priemyselnom parku Kechnec.

OBR. Č. 14: ODVETVIA V RÁMCI KOŠICKÉHO KRAJA PODĽA POČTU VYTVORENÝCH PRACOVNÝCH MIEST, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 15A: MAPA KOŠICKÉHO KRAJA – ODVETVIA UMIESTNENÉ PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ NA PRVÝCH TROCH MIESTACH, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 15B: MAPA KOŠICKÉHO KRAJA – ODVETVIA UMIESTNENÉ NA PRVOM MIESTE PODĽA OBJEMU INVESTÍCIÍ A PODĽA POČTU NOVAVYTVORENÝCH PRACOVNÝCH MIEST V DANOM OKRESE, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

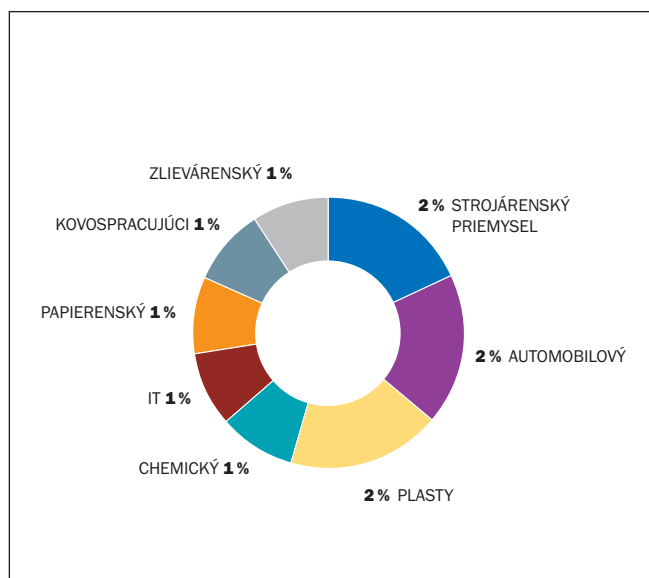
Okresy v rámci Košíc

Poradie odvetví podľa počtu realizovaných investícií je v zásade také ako v celom kraji – strojársky, automobilový priemysel spracovanie plastov, (tab. 12, obr. 16). Do okresov v rámci mesta Košice bola lokalizovaná väčšina investícií implementovaných agentúrou SARIO v rámci Košického kraja. Preto tieto lokality významným spôsobom ovplyvnili výsledky celého kraja.

TAB. Č. 12:
OKRESY V RÁMCI KOŠÍC PODĽA TYPU ODVETVIA
POČTU INVESTÍCIÍ

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
strojársky priemysel	2	11,3	183
automobilový	2	350	1037
plasty	2	42,76	923
chemický	1	5	100
IT	1	6,6	220
papiereňský	1	37	125
kovospracujúci	1	38	100
zlievárenský	1	4,5	30

Zdroj: SARIO; Rok 2006

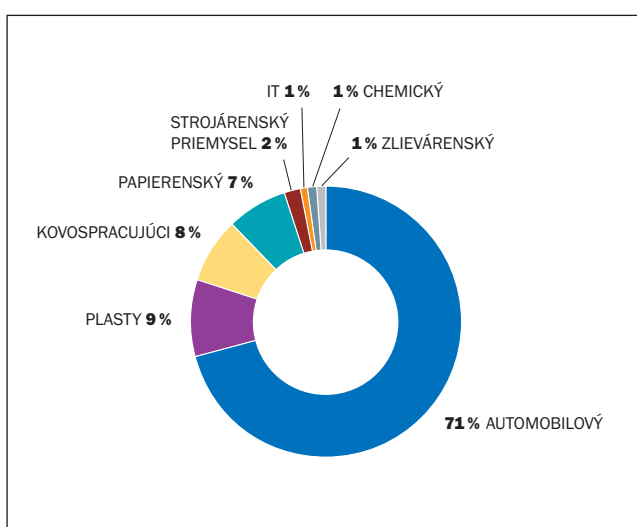

OBR. Č. 16:
OKRESY V RÁMCI KOŠÍC PODĽA TYPU ODVETVIA
POČTU INVESTÍCIÍ, Zdroj: autori na základe údajov
zo SARIO; Rok 2006

TAB. Č. 13:
OKRESY V RÁMCI KOŠÍC – TYPY ODVETVÍ PODĽA
VEĽKOSTI INVESTÍCIÍ V MIL. EUR

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	2	350	1037
plasty	2	42,76	923
kovospracujúci	1	38	100
papiereňský	1	37	125
strojársky priemysel	2	11,3	183
IT	1	6,6	220
chemický	1	5	100
zlievárenský	1	4,5	30

Zdroj: SARIO; Rok 2006

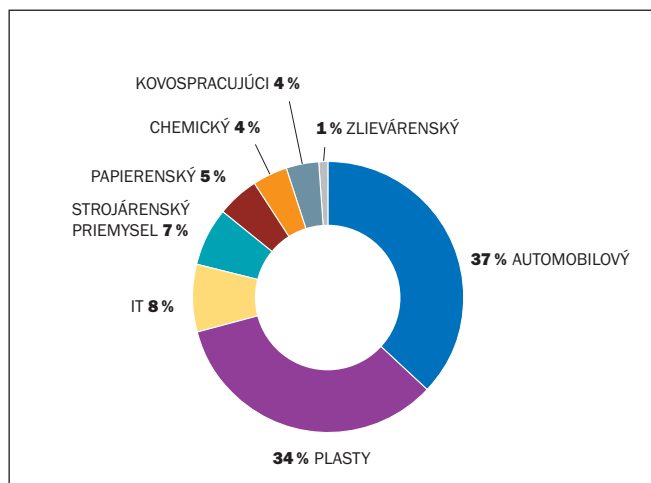

OBR. Č. 17:
OKRESY V RÁMCI KOŠÍC – TYPY ODVETVÍ PODĽA
VEĽKOSTI INVESTÍCIÍ V MIL. EUR, Zdroj: autori na
základe údajov zo SARIO; Rok 2006

TAB. Č. 14:
OKRESY V RÁMCI KOŠÍC PODĽA TYPU ODVETVIA
A POČTU VYTVORENÝCH PRACOVNÝCH MIEST

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	2	350	1037
plasty	2	42,76	923
IT	1	6,6	220
stroj. priem.	2	11,3	183
papiereňský	1	37	125
chemický	1	5	100
kovospracujúci	1	38	100
zlievárenský	1	4,5	30

Zdroj: SARIO; Rok 2006

OBR. Č. 18:

OKRESY V RÁMCI KOŠÍC PODĽA TYPU ODVETVIA A POČTU VYTVORENÝCH PRACOVNÝCH MIEST, Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

Okres Spišská Nová Ves

Tabuľky 15 až 17 zobrazujú poradie jednotlivých odvetví podľa zvolených kritérií. V okrese Spišská Nová Ves boli agentúrou SARIO implementované iba tri investičné projekty, pričom každý do iného odvetvia. Čo do objemu investícií bol najväčší investičný projekt realizovaný v strojárskom odvetví a čo do počtu novo vytvorených pracovných miest tak to bola investícia na spracovanie plastov.

TAB. Č. 15:

TYPY ODVETVÍ PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
chemický	1	3,5	92
plasty	1	5	420
strojársky	1	8,5	100

TAB. Č. 16:

TYPY ODVETVÍ PODĽA VÝŠKY INVESTÍCIE V MIL. EUR

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
strojársky	1	8,5	100
plasty	1	5	420
chemický	1	3,5	92

TAB. Č. 17:

TYPY ODVETVÍ PODĽA POČTU VYTVORENÝCH PRAC. MIEST

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
plasty	1	5	420
strojársky	1	8,5	100
chemický	1	3,5	92

Okres Michalovce

Veľmi podobná situácia ako v okrese Spišská Nová Ves je aj v okrese Michalovce. Agentúrou SARIO bol do tohto okresu implementovaný projekt do automobilového priemyslu, ktorý je v rámci okresu Michalovce najväčší ako do objemu tak aj do počtu novo vytvorených pracovných miest, (tab. 18 až 20).

TAB. Č. 18:

TYPY ODVETVÍ PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	1	7	959
chemický, výroba plastov	1	1	25
vývojové centrum	1		20

TAB. Č. 19:

TYPY ODVETVÍ PODĽA VÝŠKY INVESTÍCIE V MIL. EUR

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	1	7	959
chemický, výroba plastov	1	1	25
vývojové centrum	1		20

TAB. Č. 20:

TYPY ODVETVÍ PODĽA POČTU VYTVORENÝCH PRAC. MIEST

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
automobilový	1	7	959
chemický, výroba plastov	1	1	25
vývojové centrum	1		20

Okres Sobrance

V okrese Sobrance bol realizovaný za pomoci agentúry SARIO jediný projekt a to v oblasti drevospracujúceho priemyslu. Investícia bola vo výške cca. 3 mil. EUR a vytvorila 60 nových pracovných miest, (tab. 21).

TAB. Č. 21:

INVESTIČNÝ PROJEKT V OKRESE SOBRANCE

Typ odvetvia	Počet invest.	Veľkosť investícií v mil. EUR	Počet vytvorených pracovných miest
drevospracujúci	1	3	60

Tabuľky 15 – 21: Zdroj: SARIO; Rok 2006

3.4 Vývoj na základe integrovaných údajov

Druhým zdrojom, ktorý zaznamenáva investície v členení podľa okresov je zoznam z úradu Košického samosprávneho kraja. Tiež nedáva záruku, že sú v ňom zachytené všetky PZI lokalizované na území Košického kraja.

Na jednej strane neobsahuje podrobné informácie o objeme investícií a počte vytvorených pracovných miest, na druhej strane je však tento zoznam širší, obsahuje aj PZI nezachytené agentúrou SARIO. Najlepším možným riešením bolo obidve databázy integrovať do jednej, avšak v tomto prípade nie je možné analyzovať investície do jednotlivých odvetví a okresov podľa ich výšky resp. podľa počtu novovytvorených pracovných miest, ale iba na základe počtu investícií. Po spojení databáz je možné konštatovať, že nevznikli veľké rozdiely v poradí odvetví podľa počtu investícií oproti databáze projektov realizovaných agentúrou SARIO. Nováčikom v prvej štvorke je iba elektrotechnický priemysel, ktorý vytlačil chemický priemysel až na piate miesto

TAB. Č. 22:
POČET INVESTÍCIÍ V KSK PODĽA TYPU VÝROB

Typ výroby	Počet
Strojárske priemysel	8
Elektrotechnický	6
Automobilový priemysel	4
Spracovanie plastov	4
Chemický	3
Kovospracujúci priemysel	3
Potravinárka výroba	3
Textilný priemysel	3
Drevospracujúci priemysel	2

Gumárenský	2
Informačné technológie	2
Papierenský priemysel	2
Spracovanie odpadu	1
Metalurgia	1
Poľnohospodárstvo	1
Služby	1
Výskum a vývoj	1
Zlievárenský priemysel	1
Spolu	48

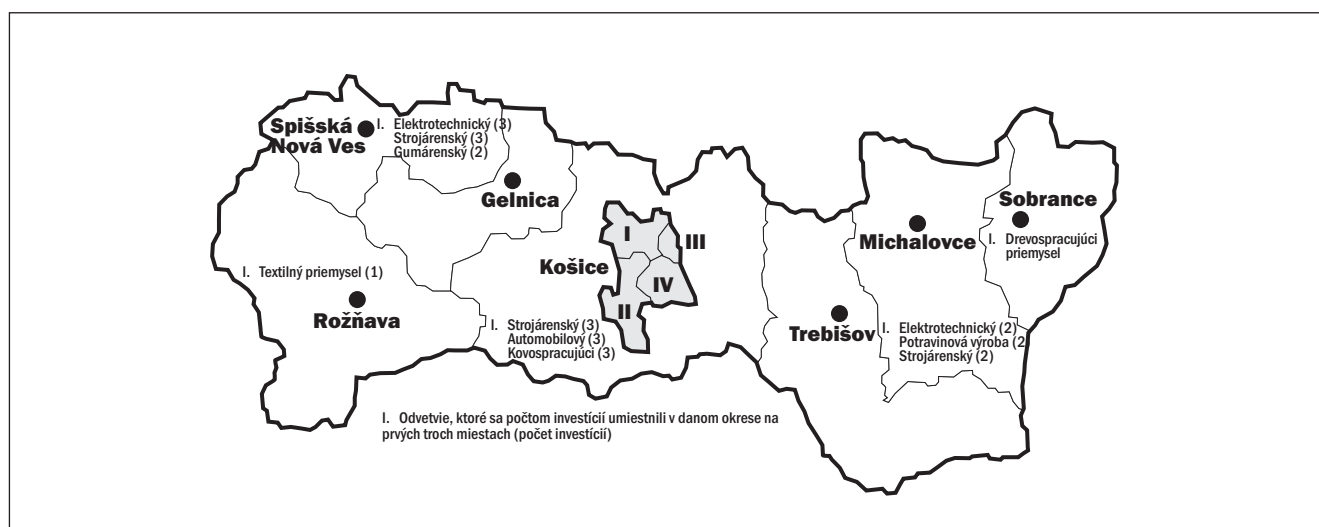
Zdroj: Košický samosprávny kraj; Rok 2006

Tabuľky 23 až 27 zobrazujú údaje o počte investícií do jednotlivých odvetví podľa okresov v rámci Košického kraja.

TAB. Č. 23:
POČET INVESTÍCIÍ V OKRESOCH V RÁMCI MESTA KOŠICE PODĽA TYPU VÝROBY

Typ výroby	Počet
Automobilový priemysel	3
Kovospracujúci priemysel	3
Strojárske priemysel	3
Informačné technológie	2
Papierenský priemysel	2
Spracovanie plastov	2
Elektrotechnický	1
Chemický	1
Metalurgia	1
Poľnohospodárstvo	1
Zlievárenský priemysel	1
Spolu	20

Zdroj: Košický samosprávny kraj; Rok 2006

OBR. Č. 19:
MAPA KOŠICKÉHO KRAJA – ODVETVIA UMIESTNENÉ PODĽA POČTU INVESTÍCIÍ NA PRVÝCH TROCH MIESTACH V DANOM OKRESE, Zdroj: autori na základe údajov KSK; Rok 2006

TAB. Č. 24:
POČET INVESTÍCIÍ V OKRESE SPIŠSKÁ NOVÁ VES
PODĽA TYPU VÝROBY

Typ výroby	Počet
Elektrotechnický	3
Strojárske priemysel	3
Gumárske	2
Spracovanie plastov	2
Textilný priemysel	2
Drevospracujúci priemysel	1
Spracovanie odpadu	1
Chemický	1
Potravinárska výroba	1
Služby	1
Spolu	17

TAB. Č. 25:
POČET INVESTÍCIÍ V OKRESE MICHALOVCE
TYPU VÝROBY

Typ výroby	Počet
Elektrotechnický	2
Potravinárska výroba	2
Strojárske priemysel	2
Automobilový priemysel	1
Chemický	1
Výskum a vývoj	1
Spolu	9

TAB. Č. 26:
POČET INVESTÍCIÍ V OKRESE ROŽŇAVA
VÝROBY

Typ výroby	Počet
Textilný priemysel	1

TAB. Č. 27:
POČET INVESTÍCIÍ V OKRESE SOBRANCE
VÝROBY

Typ výroby	Počet
Drevospracujúci priemysel	1

Tabuľky 24 – 27, Zdroj: Košický samosprávny kraj; Rok 2006

4. Vývoj a trendy vo vývoji pracovnej sily v KSK

Podľa odhadov klesne počet obyvateľov kraja do roku 2010 na približne 755 tisíc (zo súčasných približne 770 tisíc). Adekvátny pokles nastane v štruktúre obyvateľstva vo veku do 29 rokov. V ostatných štruktúrach nastane v priebehu budúcich rokov nárast ovplyvnený prechodom pomerne početných nízkovekových skupín obyvateľstva do starších vekových skupín. Obidva tieto faktory spôsobia, že stav ekonomicky aktívneho obyvateľstva vzrastie do roku 2010 na približne 470 tisíc. Malo by dôjsť k výraznému zníženiu stavu detí do 16 rokov. Ak v roku 2001 ich bolo 169 tisíc, pre rok 2010 je predpoklad, že ich stav bude iba necelých 130 tisíc. Tento vývoj priamo ovplyvní demografickú situáciu po roku 2010.

Počet vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov by mal vzrásť postupne až na takmer 94 tisíc a počet ľudí s vyšším vzdelaním na asi 19 tisíc (okolo 70 tis. a 10 tis. v súčasnosti). Taktiež významne vzrastie počet stredoškolsky vzdelaných s maturitou (200 tis. v súčasnosti, 225 tis. v roku 2010). I napriek rastu percentuálneho základu, možno očakávať značný pokles obyvateľov so základným vzdelaním a kategórie bez vzdelania. To je veľmi dôležitý pozitívny trend v sfére vzdelania obyvateľov kraja.

Faktor vzdelania pracovnej sily je signifikantný pre úspešnosť na trhu práce. Na základe vývoja vzdelanosti súčasných mladých ročníkov však podiel nezamestnaných so základným vzdelaním alebo bez vzdelania bude len veľmi pomaly klesať a do roku 2010 sa bude približovať k úrovni okolo 34% (v súčasnosti okolo 38%). Pri pohľade na štruktúru zamestnanosti podľa OKEČ, absolútne najviac sa má zvýšiť počet ľudí zamestnaných v priemysle, zo súčasných približne 90 tisíc na približne 115 tisíc v roku 2010, v obchode by malo byť zamestnaných cca 50 tisíc (40 tis. v súčasnosti), v doprave by to malo byť približne 33 tis., čo je na úrovni súčasného stavu.

4.1 Trendy v ponuke práce

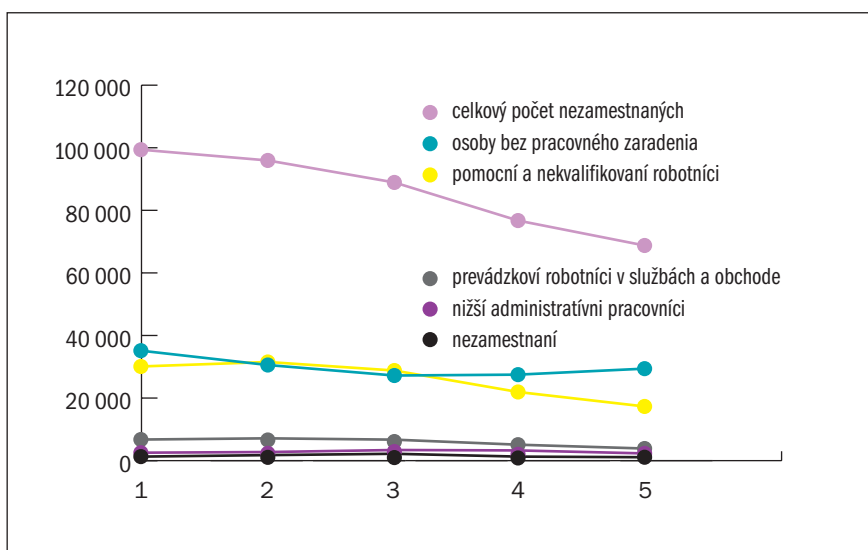
Vzdelaná pracovná sily (predovšetkým tá voľná – čiže nezamestnaní ľudia) je dôležitým faktorom vplyvajúcim na rozhodnutia investorov o umiestnení svojej investície v určitej krajine, resp. regióne. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR sleduje nezamestnanosť aj podľa postavenia podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) v poslednom zamestnaní.

TAB. Č. 28:
EVIDOVANÍ NEZAMESTNANÍ V KSK K 31. 12. PRÍSLUŠNÉHO ROKU

Nezamestnaní	2001	2002	2003	2004	2005
celkový počet nezamestnaných	99 492	96 379	89 629	77 602	70 237
pomocní a nekvalifikovaní robotníci	33 092	33 707	30 507	23 831	19 511
osoby bez pracovného zaradenia	35 720	33 047	29 363	29 205	30 908
nižší administratívni pracovníci	3 373	3 253	3 216	2 777	2 155
prevádzkoví pracovníci v službách a obchode	7 452	7 363	7 048	6 092	5 050
Kvalif. robotníci v poľnoh., les. a príbuzných oboroch	1 885	1 761	1 769	1 389	1 043
remesel. a kvalif. výrobcovia, spracovatelia, opravári	8 174	8 034	8 005	6 301	5 028
obsluha strojov a zariadení	3 736	3 665	4 304	3 305	2 659

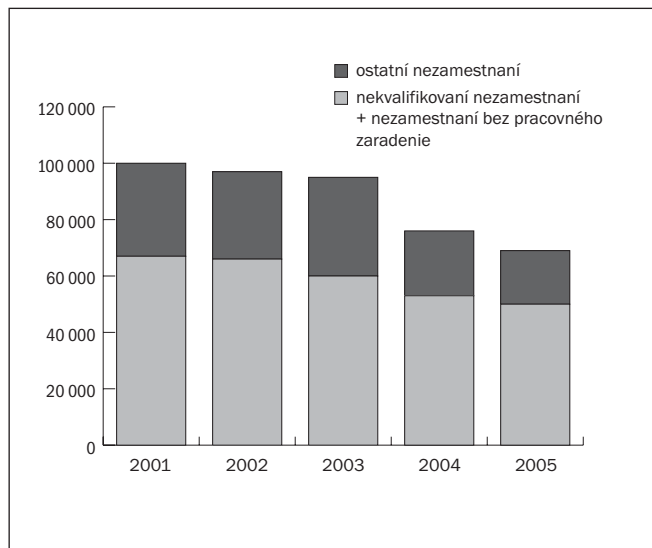
Zdroj: Ústredie práce, soc. vecí a rodiny; Rok 2006

Ešte lepšie je vidno situáciu na grafe, ktorý zvyrazňuje trend znižujúcej sa nezamestnanosti pomocných a nekvalifikovaných robotníkov, čím sa zároveň zlepšuje situácia sociálne slabších skupín. To iste automaticky neznamená, že si nachádzajú zamestnanie len v regióne.

OBR. Č. 20:
EVIDOVANÍ NEZAMESTNANÍ V KSK K 31. 12. PRÍSLUŠNÉHO ROKU, Zdroj: autori na základe údajov Ústredia práce, soc. vecí a rodiny; Rok 2006

V tabuľke 28 je zachytený celkový prehľad o evidovaných nezamestnaných v KSK. Podiel kategórie nezamestnaných, ktorí boli v poslednom zamestnaní vedení ako pomocní/nekvalifikovaní robotníci a osoby bez pracovného zaradenia k celkovému počtu nezamestnaných, sa od roku 2001 pohybuje na úrovni okolo 70 %. Počet nekvalifikovaných nezamestnaných sa postupne znižuje. Situácia je zachytená na nasledovnom obrázku:

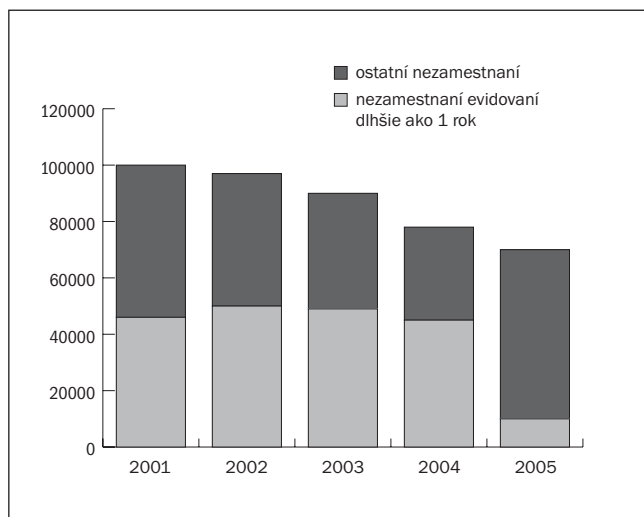

OBR. Č. 21: EVIDOVANÍ NEZAMESTNANÍ V KSK, Zdroj: Ústredie práce, soc. vecí a rodiny; Rok 2006

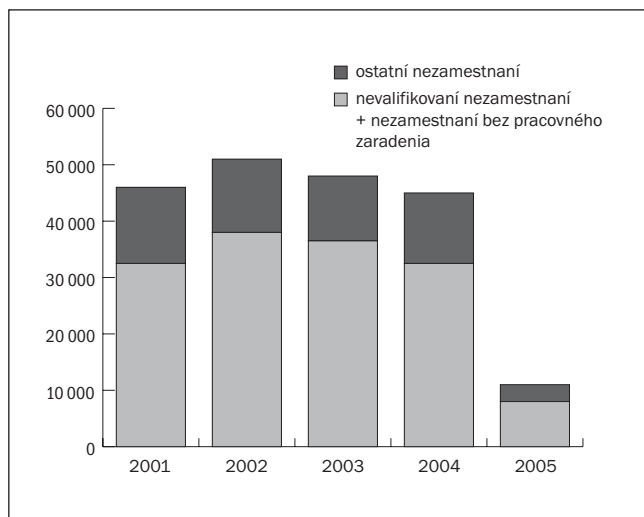
Pre investora, ktorého výrobný proces nie je príliš náročný na zručnosti a schopnosti zamestnancov a zaškolenie by nebolo príliš nákladné, čiže dodatočné náklady by neboli príliš vysoké, situácia je stále priaznivá vzhľadom na vysoký počet voľnej pracovnej sily schopnej nastúpiť do zamestnania v krátkom čase.

Dôležité je však sledovať aj podiel nezamestnaných vedených v evidencii dlhšie ako jeden rok, u ktorých ďalším podstatným problémom je to, že čím dlhšie je nejaký človek nezamestnaný, tým je väčšia pravdepodobnosť toho, že stratí pracovné návyky a bude preňho zložitejšie zaradiť sa do pracovného procesu. Na obrázku 22 je zachytený vývoj nezamestnanosti s ohľadom na nezamestnaných evidovaných dlhšie než jeden rok. Z grafu je zrejmé, že do roku 2004 dochádzalo k zvyšovaniu podielu tejto skupiny nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných (46% v roku 2001 a 58% v roku 2004). Obrat nastal v roku 2005, čo bolo spôsobené najmä zavedením systému aktivačných prác. Vzhľadom na krátky čas je štatisticky ťažko usúdiť, či aktivačné práce vrátia dlhodobo nezamestnaným pracovné návyky a budú schopní sa zaradiť do pracovného procesu.

Nakoniec je tiež potrebné sledovať skupinu s najnepriaznivejším postavením na trhu práce – osoby evidované dlhšie ako jeden rok, ktoré v poslednom zamestnaní boli vedené ako pomocní/nekvalifikovaní robotníci a osoby bez pracovného zaradenia.

OBR. Č. 22: NEZAMESTNANÍ V KSK EVIDOVANÍ DLHŠIE AKO 1 ROK, Zdroj: Ústredie práce, soc. vecí a rodiny; Rok 2006

OBR. Č. 23: SITUÁCIA NEZAMESTNANÝCH V KSK EVIDOVANÝCH DLHŠIE AKO ROK, Zdroj: Ústredie práce, soc. vecí a rodiny; Rok 2006

Z grafu na obrázku 23 je zrejmé, že z celkového počtu nezamestnaných osôb evidovaných dlhšie ako jeden rok vykazuje v každom sledovanom období podiel ľudí evidovaných ako pomocní/nekvalifikovaní robotníci a osoby bez pracovného zaradenia stabilný podiel okolo 70 %.

4.2 Štruktúra absolventov slovenských škôl podľa študijných odborov

Ďalším dôležitým faktorom, determinujúcim rozhodnutia investorov o umiestnení investície je vzdelanie pracovnej sily. Trend vývoja vzdelania pracovnej sily podľa stupňa najvyššieho dosiahnutého vzdelania sa zdá byť pozitívny, ako bolo opísané vyššie. Dôležité je však sledovať tiež vzdelanie pracovnej sily vzhľadom na odbor ukončeného vzdelania z pohľadu ich zladenia s rozhodujúcimi sektormi zamestnanosti v budúcnosti a ich kapitálovej sily.

4.2.1 Stredné odborné vzdelanie

Ročne školské brány stredných škôl opustí najmenej študentov študujúcich odbor baníctvo a banícka geológia a ich počet neustále klesá (v roku 2005 sme mali na Slovensku len niečo okolo desať absolventov tohto smeru). Naopak najviac absolventov ročne ukončí ekonomické smery (okolo 10 tis. absolventov ročne, čo je približne 40 % celkového počtu absolventov všetkých odborných škôl). Čím sa riadi počet prijatých a skončených absolventov stredných škôl? V prvom rade dopytom zo strany budúcich študentov a ich rodičov. Na ich výber strednej školy vplyva okrem tradície v rodine a miesta bydliska predpokladaná možnosť uplatnenia. Informácie o možnom uplatnení čerpajú uchádzači o štúdium prevažne z ústnych informácií vo svojom okolí a masovokomunikačných prostriedkov. Na druhej strane, stredné školy sa snažia osloviť uchádzačov s odborními, ktoré považujú za perspektívne, pretože počet študentov stredných škôl sa znižuje a konkurencia na trhu vzdelávania sa stále zvyšuje, viacerým školám hrozí ich likvidácia.

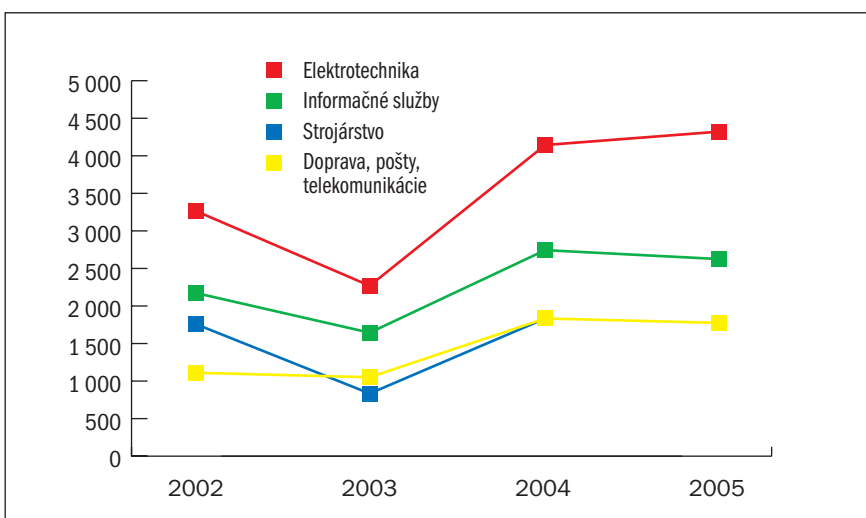
Preto záujem o štúdium síce kopíruje do istej miery potreby zamestnávateľov vrátane trendov v oblasti investícií v uplynulých rokoch. Avšak je tu prirodzene oneskorenie ponuky a dopytu niekoľkých rokov voči budúcemu vývoju.

TAB. Č. 29:
ABSOLVENTI JEDNOTLIVÝCH ŠTUDIJNÝCH ODBOROV SŠ V SR

Študijné odbory	2002	2003	2004	2005
Baníctvo a banícka geológia	41	16	32	9
Hutníctvo	133	63	122	120
Strojárstvo	1 748	827	1 820	1 769
Elektrotechnika	3 237	2 254	4 124	4 297
Ostatná technická chémia	456	171	521	620
Potravinárstvo	275	252	433	376
Textil a odevníctvo	755	317	908	882
Spracúvanie dreva	283	126	423	389
Stavebníctvo	1 139	794	1 656	1 561
Doprava, pošty, telekom	1 119	1 054	1 841	1 763
IT	2 165	1 631	2 728	2 605
Poľnohosp. a lesné hosp.	2 399	1 275	2 545	2 237
Veterinárske vedy	84	38	110	87
Ekonomika	9 796	7 423	10 622	10 652

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva; Rok 2006

Veľmi pozitívny sa javí trend v odboroch, ktoré sú z pohľadov globálnych trendov a taktiež pohľadu investorov veľmi dôležité: strojárské a elektrotechnické smery, doprava, pošty, telekomunikácie a informačné technológie. Kým v strojárskych smeroch sa počet absolventov udržiava na stabilnej úrovni okolo 1 800 absolventov ročne, v prípade elektrotechniky ide o rastúci trend počtu absolventov. Rastúci trend bol zaznamenaný aj v odbore doprava, pošty, telekomunikácie a v odbore IT. Výrazne rastúci trend sa prejavuje v odbore elektrotechnika. Výrazný pokles v roku 2003 bol spôsobený zavedením deviateho ročníka na ZŠ. Bol zaznamenaný priemerne 40-percentný pokles počtu absolventov odborných škôl (SOU, SOŠ, ZŠS). Najmenší pokles počtu absolventov bol zaznamenaný práve v odbore doprava, pošty a telekomunikácie (iba 6 %). Všetky tieto údaje sú súhrnné za všetky odborné školy – stredné odborné školy, stredné odborné učilištia, združené stredné školy, pričom sa berie do úvahy ako učňovské, maturitné, tak aj nadstavbové štúdium. V číslach nie sú zahrnuté gymnáziá, vzhľadom na to, že neposkytujú odborné vzdelanie.

OBR. Č. 24:
ABSOLVENTI VYBRANÝCH ODBOROV SŠ V SR, Zdroj: autori na základe údajov Ústavu informácií a prognóz školstva; Rok 2006

4.2.2 Vysokoškolské vzdelanie

V nasledovnej tabuľke je zachytený prehľad počtu absolventov vysokoškolských študijných odborov v období 2002 – 2005 za Slovenskú republiku. Počet absolventov vysokých škôl na Slovensku aj v Košickom kraji rapídne stúpa. Košický kraj ponukou vysokoškolského vzdelávania je vhodne nastavený na oblasti záujmu investorov a je schopný aj kapacitne reagovať na prípadný zvýšený záujem o absolventov niektorých odborov. Problémom je skôr preorientovanie vysokoškolského vzdelávania viac na mäkké zručnosti. To však musí byť aj záujem investorov o spoluprácu s vysokými školami, aby investovali aj do spolupráce s vysokými školami, ponukou praxí a štipendií študentom vyšších ročníkov, spolufinancovaní strojov, techniky a zariadení na pôde vysokých škôl. Práve veľkí zahraniční investori tento model spolupráce majú zažitý zo svojej domovskej krajiny a postupne sa tento typ spolupráce rozvíja aj v Košickom kraji (Volkswagen, Embraco, U. S. Steel, VSE, atď.).

TAB. Č. 30:
ABSOLVENTI VYSOKOŠKOLSKÝCH ŠTUDIJNÝCH ODBOROV V SR*

Študijný odbor	2002	2003	2004	2005
fyz.-mat. vedy	298	437	268	261
geologické vedy	126	119	147	121
geografické vedy	135	133	159	176
chemické vedy	155	172	252	216
biologické vedy	331	343	336	379
ochrana život. prostredia	228	288	344	458
baníctvo a banícka geológia	360	271	274	446
hutníctvo	96	103	79	99
strojárstvo a ostatná kovovýroba	1 598	1 994	2 248	2 797
informatika a VT		23	530	548
elektrotechnika	1 234	1 150	1 179	1 164
ostatná technická chémia	335	318	234	266
potravinarstvo	151	143	124	188
spracovanie dreva	59	72	61	43
architektúra	296	252	262	239
stavebníctvo	970	926	1 000	1 099
doprava, pošty a telekom.	829	948	805	1 097
špec. tech. odbory	130	197	157	191
poľnohosp., lesníctvo	1 580	1 745	1 768	1 951
veterinárne vedy	94	111	91	111
lekárske vedy	672	752	939	1 375
farmaceutické vedy	154	164	164	151
filozofické vedy	615	659	576	597
ekonomické vedy	5 045	5 558	6 014	5 815
politické vedy	375	425	518	673
právne vedy	828	1 263	1 532	1 283
historické vedy	94	83	154	208
publicistika	399	477	582	576
filologické vedy	237	285	326	318
pedagogické vedy a učiteľstvo	5 574	6 001	6 524	6 436
psychologické vedy	118	128	140	195

*denná a externá forma 1. a 2. stupňa vysokoškolského štúdia,
Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva; Rok 2006

Je potrebné brať do úvahy, že v oblasti vzdelávania v technických smeroch po útlme v deväťdesiatych rokoch sa zvyšujú možnosti uplatnenia, avšak celkový zvyšujúci sa počet študujúcich na vysokých školách nesie so sebou aj znižovanie priemernej kvality absolventov. Keď sa opäť zameriame na vyššie spomínané dôležité smery (strojárstvo, elektrotechnika, doprava, pošty a telekomunikácie a informatika a výpočtová technika), situácia sa javí byť opäť veľmi priaznivá, ako je zachytené na obrázku 25. Trend je vo všetkých dôležitých sektoroch z hľadiska investorov rastúci, prípadne viac-menej stabilný. Takisto pozitívny vývoj sa v budúcnosti očakáva v dôležitých odboroch, ktorými sú ochrana životného prostredia, baníctvo a banícka geológia (obrázok 26).

Najväčší počet vytvorených pracovných miest v období posledných štyroch rokov zahraničnými investormi v KSK bol v automobilovom, chemickom (predovšetkým plasty), strojárskom a IT priemysle. Predpokladáme, že tieto oblasti priemyslu budú pre investorov aj v blízkej budúcnosti jedny z najzaujímavejších, a tak je dôležité sledovať aj súlad štruktúry investícií podľa jednotlivých sektorov priemyslu s vývojom počtu absolventov požadovaných odborov.

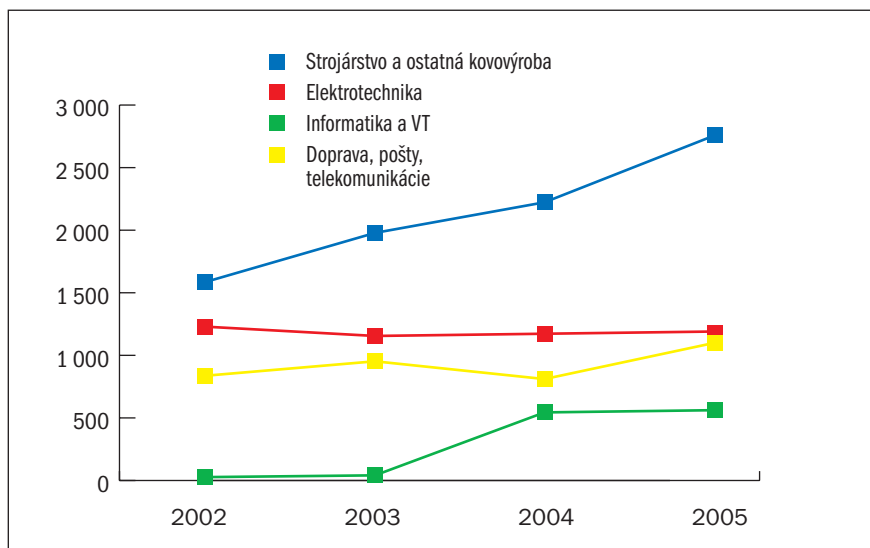
Podľa údajov Školského výpočtového strediska so sídlom v Michalovciach majú stredné odborné školy v KSK nasledovné kapacity na prijatie študentov na vybrané skupiny študijných odborov:

TAB. Č. 31:
KAPACITA SŠ PODĽA ODBOROV

študijný odbor	študenti
strojárstvo	308
mechanika	1 140
elektrotechnika	1 158
chémia	0
doprava, pošty a telekomunikácie	568
informačné služby	402

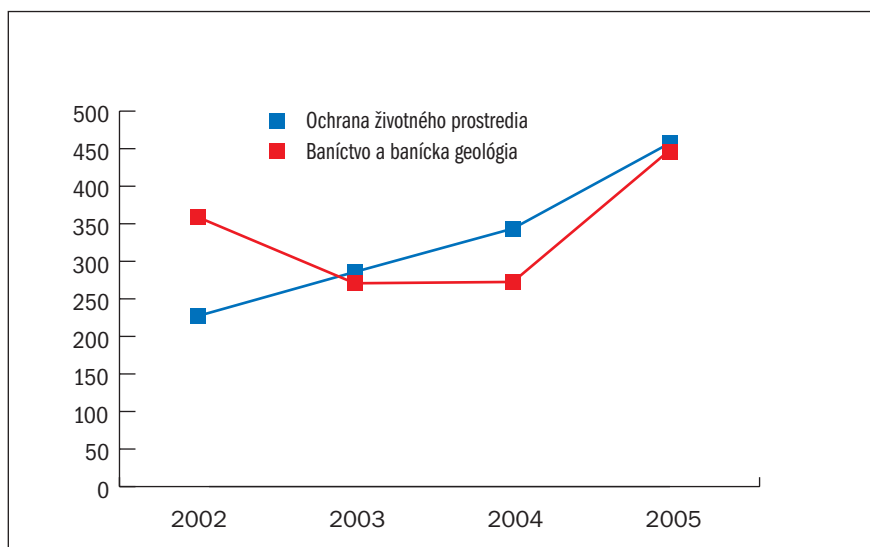
Zdroj: Školské výpočtové stredisko v Michalovciach; Rok 2006

Z tabuľky je zjavné, že investori by nemali mať problém s absolventmi odo-

OBR. Č. 25:

ABSOLVENTI VYBRANÝCH ŠTUDIJNÝCH VŠ ODBOROV V SR, Zdroj: autori na základe údajov Ústavu informácií a prognóz školstva; Rok 2006

OBR. Č. 26:

ABSOLVENTI ĎALŠÍCH VYBRANÝCH ŠTUD. ODBOROV V SR, Zdroj: autori na základe údajov Ústavu informácií a prognóz školstva; Rok 2006

rov, ktorí sa uplatnia v automobilovom, strojárskom a IT priemysle. Horšie je to však s chemickým priemyslom, vzhľadom na to, že v KSK neotvára žiadna stredná škola so zameraním na chémiu.

Je však paradoxné, že práve chemický priemysel je na druhom mieste v zamestnanosti z pohľadu zahraničných investícií. Daný jav môže svedčiť aj o tom, že typ výroby uskutočňovaný výrobcom pravdepodobne nie je príliš náročný na vzdelanie zamestnanca a je možné rýchle zaškolenie.

5. Súlad investičnej aktivity, zamestnanosti a ponuky pracovnej sily v jednotlivých odvetviach

Nasledujúce tabuľky poskytujú závery pre súčasný vývoj a predpovedanie vývoja na základe svetových a európskych trendov, investičnej aktivity v Košickom kraji, ponuky absolventov stredných a vysokých škôl, vývoja zamestnanosti v rozhodujúcich investorských odvetviach a vývoja priemernej mzdy. Z nich je možné vytvoriť závery pre rozhodovanie samosprávy, súčasných zamestnávateľov, budúcich investorov a vedenia stredných a vysokých škôl.

TAB. Č. 32:
PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE V EURÓPE

Priemysel	Investície v Európe (percentuálny podiel na celkovom objeme)					
	2000	2001	2002	2003	2004	priemer
Potravinársky	4	4	5	7	6	5,2
Hutnícky	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Strojársky	4	3	4	6	5	4,4
Elektrotechnický a IT	41	30	23	17	20	26,2
Automobilový	10	11	13	12	11	11,4
Chemický, plasty a farmaceutiká	13	14	14	16	12	13,8
Drevospracujúci	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Zdroj: Ernst & Young; Rok 2005

TAB. Č. 33:
PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE V KSK

Priemysel	Investície v KSK – stav k 2005	
	podiel na objeme	podiel na zamestnanosti
Potravinársky	N/A	N/A
Hutnícky	8,12	2,96
Strojársky	3,78	6,44
Elektrotechnický a IT	1,26	5,46
Automobilový	68,24	45,43
Chemický, plasty a farmaceutiká	10,95	35,50
Drevospracujúci	7,65	4,21

Zdroj: autori na základe údajov zo SARIO; Rok 2006

TAB. Č. 34:
POČET ABSOLVENTOV SLOVENSKÝCH VYSOKÝCH ŠKÔL

Priemysel	Absolventi slovenských vysokých škôl*				
	2002	2003	2004	2005	priemer
Potravinársky	2,27	1,99	1,62	2,14	2,00
Hutnícky	6,84	5,22	4,62	6,19	5,72
Strojársky	23,98	27,81	29,44	31,77	28,25
Elektrotechnický a IT	18,51	16,36	22,38	19,44	19,17
Chemický, plasty a farmaceutiká	9,66	9,12	8,51	7,19	8,62
Drevospracujúci	0,89	1,00	0,80	0,49	0,79

Zdroj: autori na základe údajov ÚIPŠ; Rok 2006

TAB. Č. 35:
POČTY ABSOLVENTOV SLOVENSKÝCH STREDNÝCH ŠKÔL

Priemysel	Absolventi slovenských vysokých škôl				
	2002	2003	2004	2005	priemer
Potravinársky	2,27	1,99	1,62	2,14	2,00
Hutnícky	6,84	5,22	4,62	6,19	5,72
Strojársky	23,98	27,81	29,44	31,77	28,25
Elektrotechnický a IT	18,51	16,36	22,38	19,44	19,17
Chemický, plasty a farmaceutiká	9,66	9,12	8,51	7,19	8,62
Drevospracujúci	0,89	1,00	0,80	0,49	0,79

Zdroj: autori na základe údajov ÚIPS; Rok 2006

TAB. Č. 36:
KAPACITA STREDNÝCH ŠKÔL V KSK

Priemysel	Podiel na celkovej kapacite SŠ v KSK v šk. r. 2006/2007
Potravinársky	5,95
Hutnícky	1,64
Strojársky	26,35
Elektrotechnický a IT	28,38
Chemický, plasty a farmaceutiká	0,00
Drevospracujúci	6,95

Zdroj: autori na základe údajov zo Školského výpočtového strediska v Michalovciach; Rok 2006

TAB. Č. 37:
POHLAD NA ZAMESTNANOSŤ A MZDY VO VYBRANÝCH ODVETVIACH V KSK

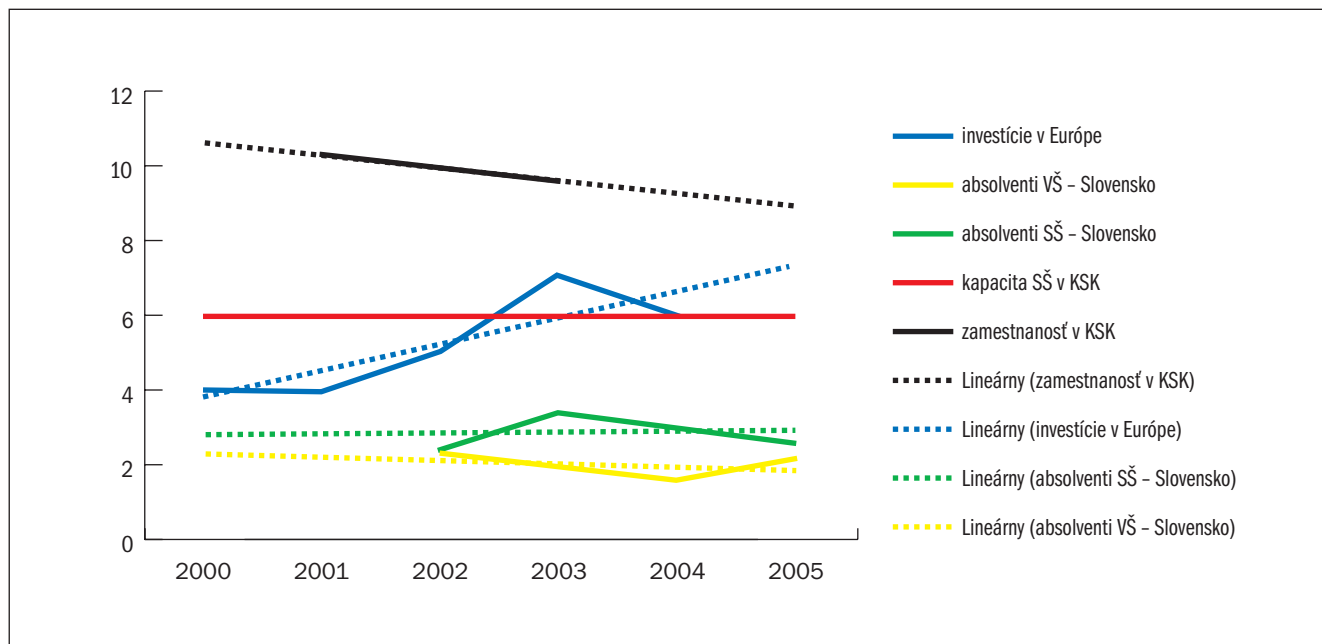
Priemysel	zamestnanosť v KSK (podiel na celk. zamestnanosti v priemyselnej výrobe)			priemerná mesačná hrubá mzda v Sk	
	2001	2003	priemer	II./2004	III./2005
Potravinársky	10,23	9,55	9,89	13 662	14 704
Hutnícky	41,46	44,16	42,81	29 458	33 896
Strojársky	14,29	8,33	11,31	15 865	16 043
Elektrotechnický a IT	7,96	10,69	9,33	*	*
Automobilový	1,65	4,01	2,83	N/A	N/A
Chemický, plasty a farmaceutiká	4,03	3,95	3,99	18 040	14 9025
Drevospracujúci	4,73	5,01	4,87	10 350	N/A

*elektrotechnika: II./2004: 14 865 Sk; III./2005: 15 760 Sk, počítačové činnosti: II./2004: 59 136; III./2005: 37 664 Sk
Zdroj: ŠÚ SR, Trexima, s. r. o.; Rok 2006

Z uvedených tabuliek dostávame grafickú prezentáciu za každý z významných sektorov Košického kraja. V tejto časti sú závery založené na kvantitatívnych ukazovateľoch. Pre jednotlivé ukazovatele sa vytvorené aj trendové projekcie čiarokovanou čiarou.

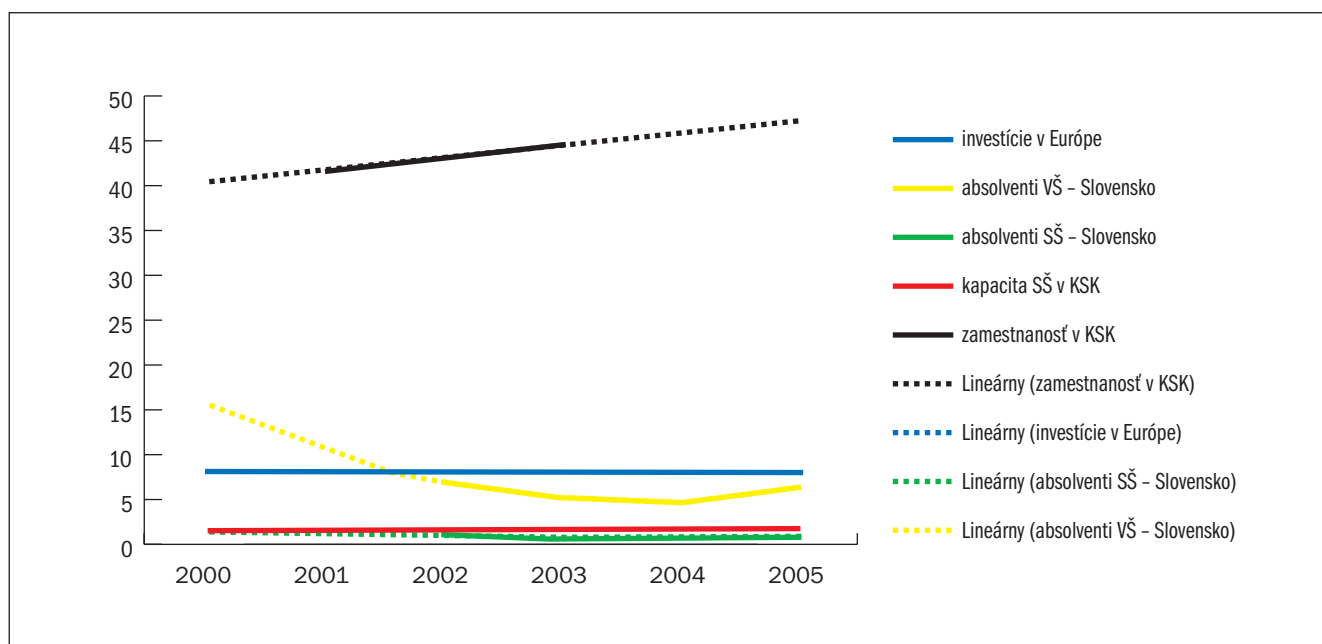

Potravinársky priemysel je charakterizovaný znižujúcou sa zamestnanosťou v odvetví, avšak trendy v oblasti investícií sú rastúce a preto je možné usilovať sa získať investície pri dostatočnej ponuke pracovnej sily, ktoré sú významné najmä pre zamestnanosť v oblasti vidieka. V tomto sektore je vysoká konkurencia pri získavaní investorov. Perspektívne sú dôležité stredné investície so zameraním sa na budúci rastový potenciál trhov v susediacich regiónoch.

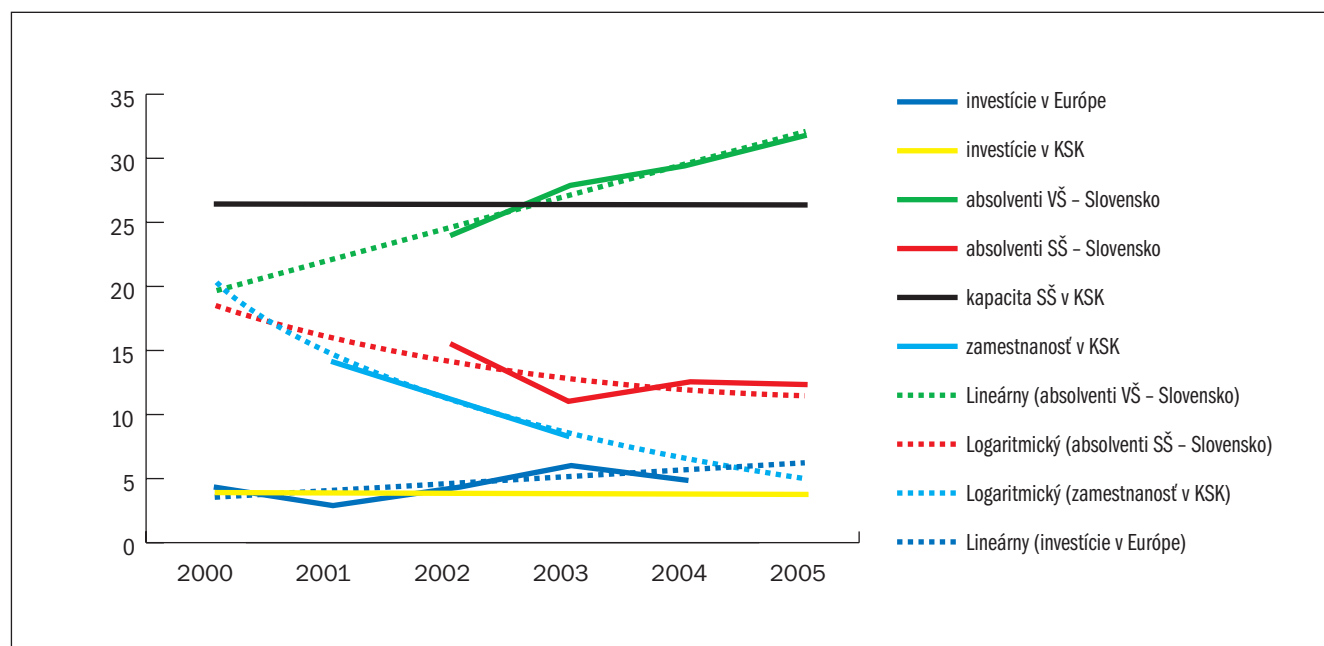
OBR. Č. 27:
POTRAVINÁRSTVO, Zdroj: autori; Rok 2006

Hutnícky priemysel je stále vlajkovou loďou Košického kraja, najdôležitejším zamestnávateľom, vysokou kapitálovou silou, dôležitý pre prítiahnutie ďalších investorov v oblasti automobilového a strojárkeho priemyslu aj vzhľadom na súčasné investície U. S. Steel v smere k týmto odvetviám. Počet absolventov hutníckych odborov sa po útlme opäť zvyšuje. Z tohto dôvodu je potrebné kapacitu stredných škôl tohto zamerania v prípade potreby zvýšiť. Dôležitou motiváciou je priemerná mzda v sektore, vrátane robotníckych profesií a dobré dlhodobé vyhliadky.

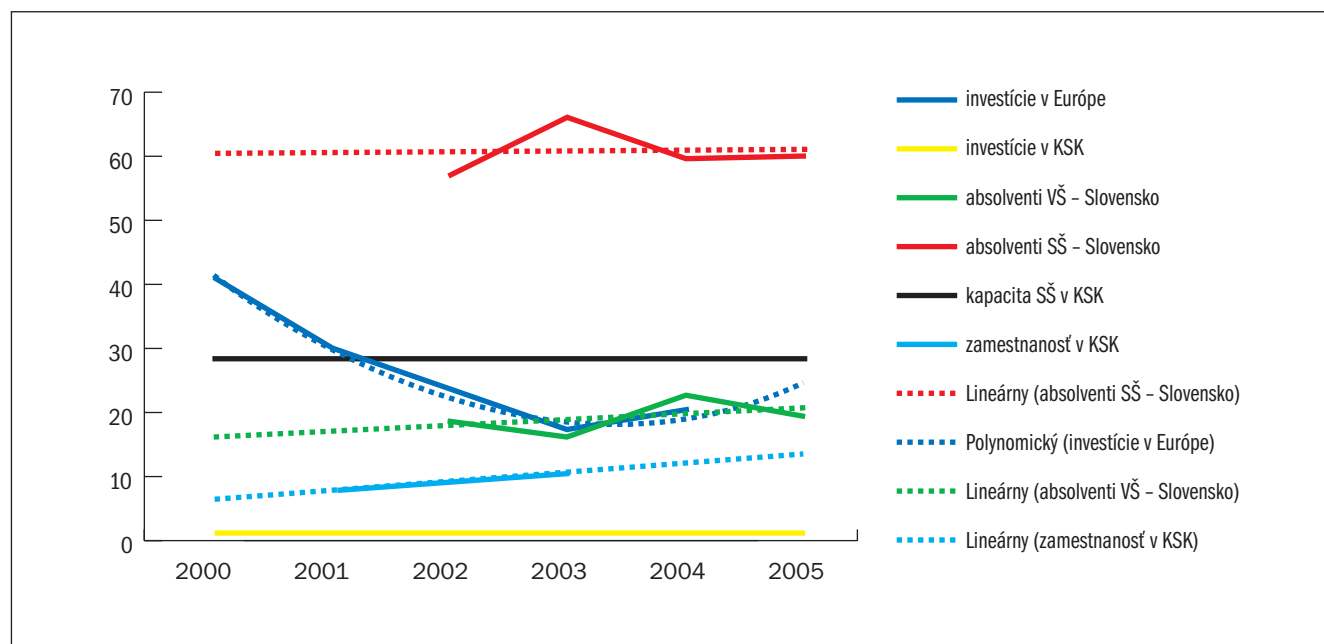
OBR. Č. 28:
HUTNÍCKY PRIEMYSEL, Zdroj: autori; Rok 2006

Strojársky priemysel vykazuje vysoký pohyb, stúpa počet absolventov vysokých škôl za súčasného trendu poklesu absolventov stredných škôl. Kapacita stredných škôl v kraji je dostatočne vysoká. Zamestnanosť v tomto odvetví ešte stále klesá, ale pokles sa už zastavil a do budúcnosti sa dá očakávať znovu nárast. Investorské aktivity v strojárstve sa mierne zvyšujú a pre tento sektor je rozhodujúce dosiahnuť príchod malých a stredných zahraničných investorov na stabilizáciu zamestnanosti a využitie existujúcej tradície a kvalifikovanej pracovnej sily.

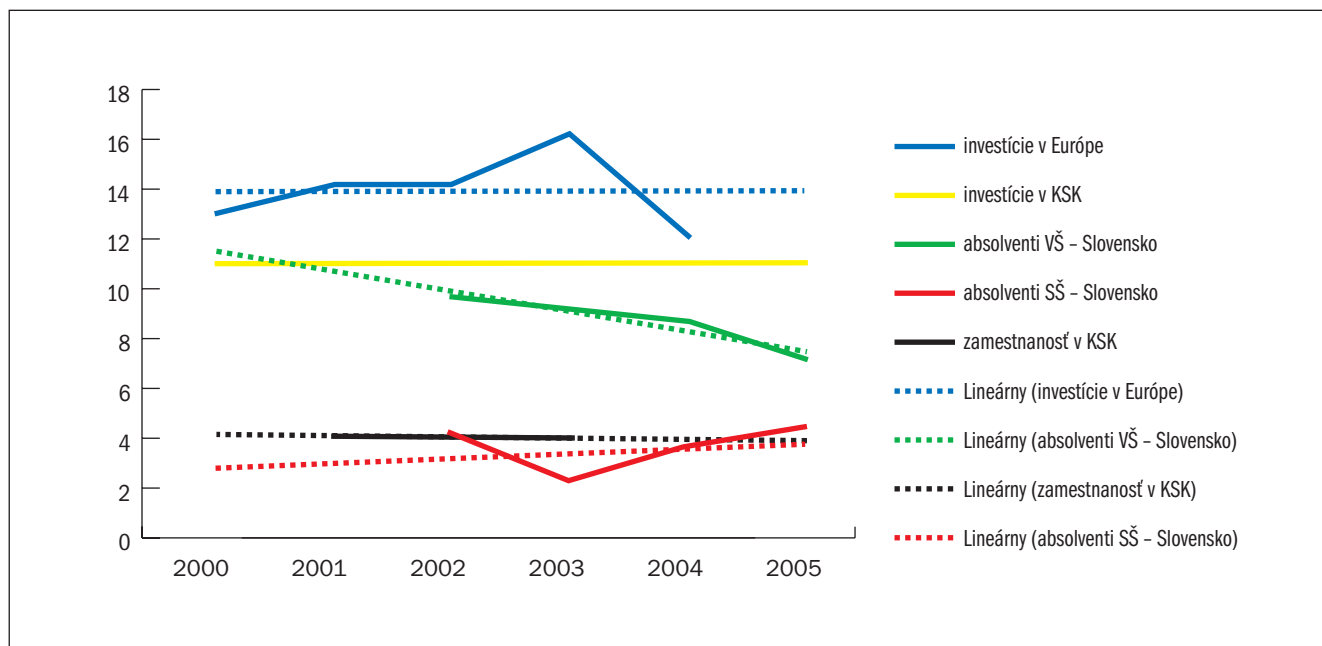
OBR. Č. 29:
STROJÁRSKY PRIEMYSEL, Zdroj: autori; Rok 2006

Elektrotechnický priemysel a informačné technológie sú mimoriadne dôležité z pohľadu pridanej hodnoty, inovácií a využitia vedy a výskumu a súčinnosti s ostatnými priemyselnými odvetviami. Ide o odvetvia vytvárajúce vysokú pridanú hodnotu a zamestnávajúce najmä vysoko kvalifikované pracovné sily. Zamestnanosť v odvetví rastie, aj počet absolventov stredných a vysokých škôl. Globálne investície skôr klesajú, konkurencia krajín Ázie svojou pracovnou silou s nízkymi nákladmi spôsobuje otázky nad budúcim vývojom, ale dôležitosť odvetvia vyžaduje iniciatívu na rozvinutie existujúcich zdrojov a udržanie kvalitnej pracovnej sily v regióne.

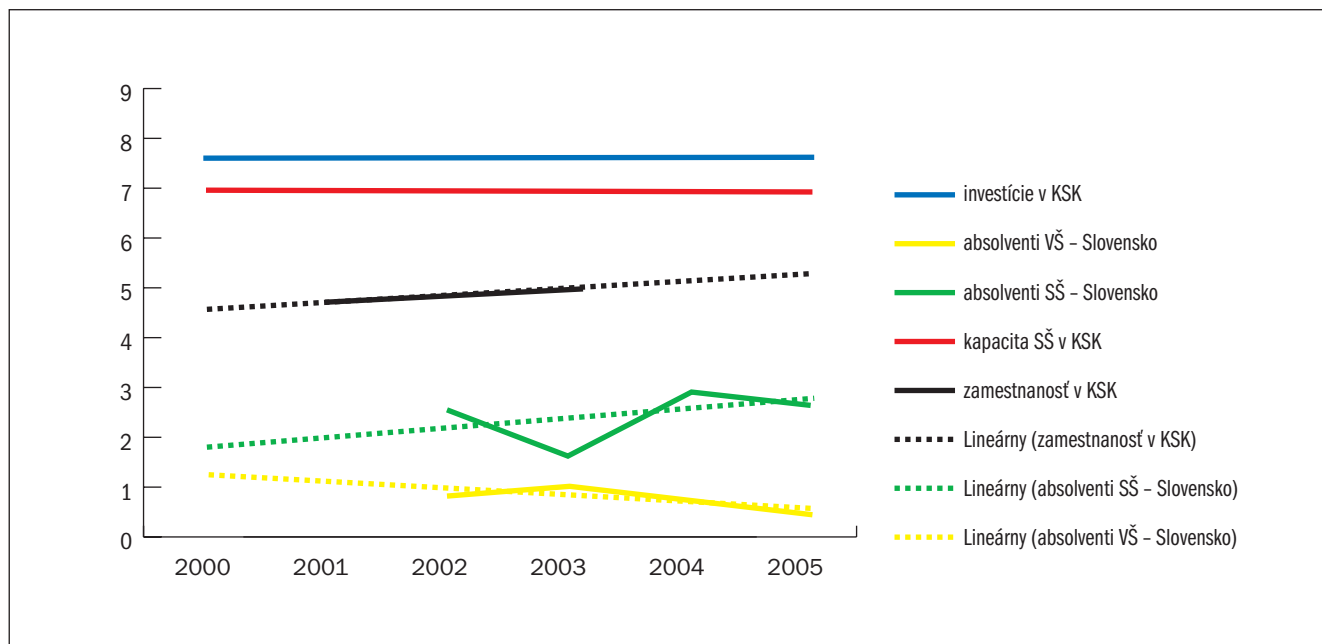
OBR. Č. 30:
ELEKTROTECHNICKÝ PRIEMYSEL + IT, Zdroj: autori; Rok 2006

Chemický priemysel je stabilný z pohľadu zamestnanosti v kraji, investície v rámci Európy aj KSK nevykazujú v strednodobom horizonte výrazné zmeny. Postupne klesá počet absolventov vysokých škôl, ale zvyšuje sa podiel absolventov stredných škôl na Slovensku (v kraji nie sú). Situácia sa môže zmeniť v prípade väčšej investície v kraji, ktorá by zvýšila zamestnanosť v odvetví, k tomu by bolo potrebné podniknúť rýchle kroky na zvýšenie ponuky pracovnej sily odvetvia v kraji. Následne by aj stredné školy v kraji mali zareagovať vytvorením študijných odborov, absolventi ktorých sa môžu uplatniť v danom odvetví.

OBR. Č. 31:
CHEMICKÝ PRIEMYSEL, Zdroj: autori; Rok 2006

Drevospracujúci priemysel je vzhľadom na zalesnenosť územia a tradíciu poskytovania možnosti zamestnania v menej rozvinutých oblastiach kraja veľmi dôležitý. Tvoria ho odvetvia drevárskeho, nábytkárskeho a celulózo-papierenského priemyslu a je relatívne nezávislý na dovoze surovinových vstupov a je trvalo schopný tvoriť aktívne saldo zahraničného obchodu.

OBR. Č. 32:
DREVOSPRACUJÚCI PRIEMYSEL, Zdroj: autori; Rok 2006

Nevýhodou je blízka silná poľská konkurencia. Košickému kraju sa nepodarilo zachytiť trend a pritiahnúť zahraničných investorov, ale odvetvie sa postupne konsoliduje a má tendenciu rásť. Chýba kapitál na posilnenie konkurencieschopnosti v širšom regióne a výrobu produktov s vyššou pridanou hodnotou. Dobrým signálom je rast zamestnanosti v odvetví. Počet absolventov vysokých škôl však klesá. Vývoj perspektívnych oblastí drevospracujúceho priemyslu bude v značnej miere závisieť od dostupnosti úverov, v menšej miere od vývoja cien vstupov ako je napr. energia a od štátnych dotácií.

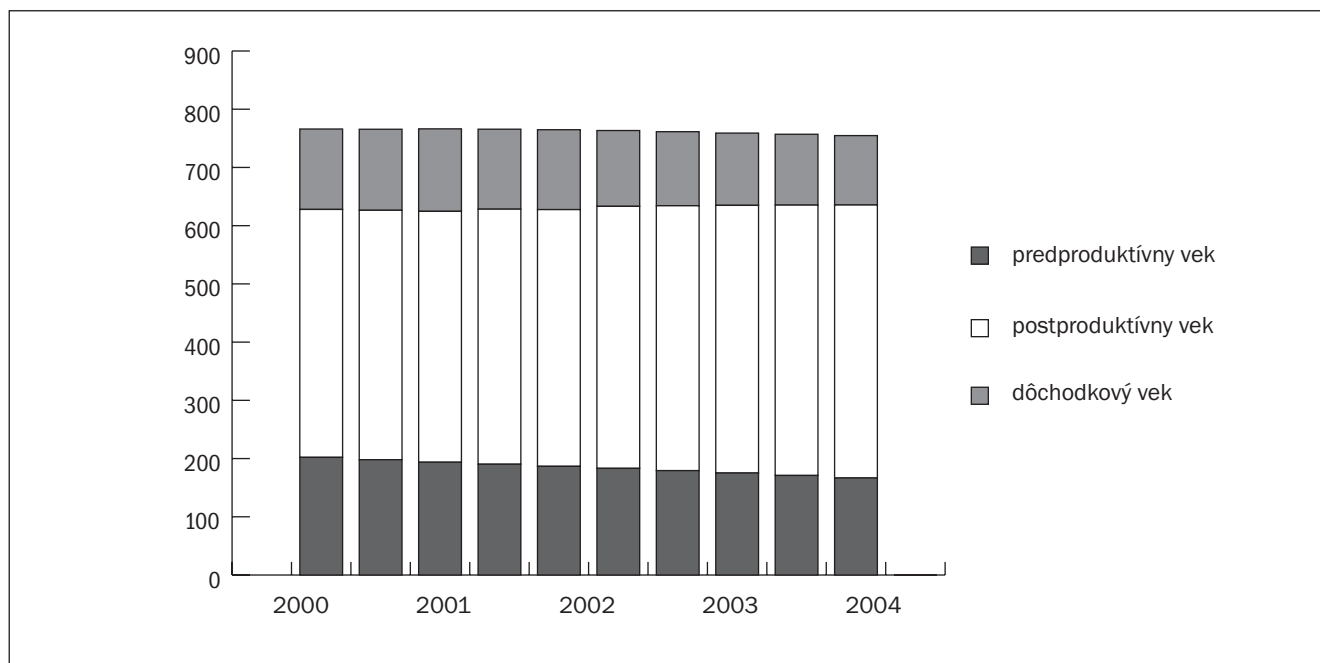
6. Prognóza demografického vývoja a zamestnanosti v KSK

Na základe existujúcich údajov je možné vytvoriť prognózu vývoja založenú na kvantitatívnych ukazovateľoch súvisiacich s investičným prostredím.

TAB. Č. 38:
PROGNÓZA VÝVOJA DEMOGRAFICKEJ ŠTRUKTÚRY KSK V TIS.

Skupina	Rok									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
dôchodkový vek	138,1	139,9	141,7	137,4	137,2	130,2	127,2	124,1	121,7	119,2
pred-produktívny vek	202,1	198,1	193,7	190,3	186,7	183,2	179,3	175,2	171	166,7
post-produktívny vek	425,8	428,3	430,9	438	440,9	450	454,9	459,7	464,3	468,8

Zdroj: Modely prognóz KSK do roku 2010; Rok 2004

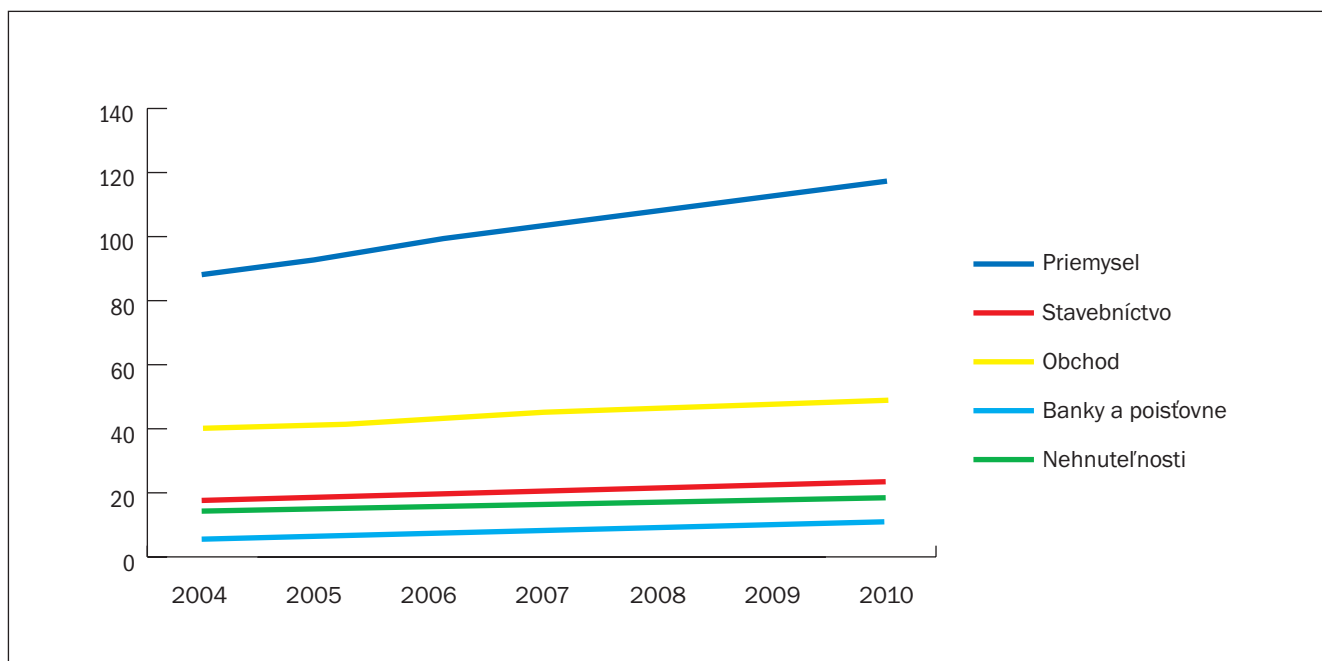
OBR. Č. 33:
VÝVOJ DEMOGRAFICKEJ ŠTRUKTÚRY KSK, Zdroj: autori; Rok 2006

TAB. Č. 39:
PROGNÓZA VÝVOJA ZAMESTNANOSTI PODĽA ODVETVÍ

Odvetvie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pôdohospodárstvo	22,4	22,2	22,2	22	21,6	21,2	20,7
Priemysel	87,9	92	97,7	102,3	106,9	111,4	115,9
Stavebníctvo	18,9	19,8	21	22	22,9	23,9	24,8
Obchod	41,1	42,4	44,3	45,7	47,1	48,4	49,7
Hotely a reštaurácie	9,2	9,7	10,3	10,9	11,4	11,9	12,4
Doprava	29,5	30,1	31	31,7	32,2	32,7	33,1
Banky a poisťovne	7,3	8,1	9	9,8	10,7	11,5	12,4
Nehnutelnosti	16,3	17	17,9	18,6	19,3	20	20,7

Obrana a správa	31,9	32,1	32,7	32,9	33,1	33,1	33,1
Školstvo	25,3	25,2	25,5	25,5	25,3	25,1	24,8
Zdravotníctvo	23,4	23,6	24,2	24,4	24,6	24,7	24,8
Ostatné služby + iné	41,1	41,2	41,8	41,9	41,8	41,7	41,4
Spolu	354,3	363,4	377,6	387,7	396,9	405,6	413,8

Zdroj: Modely prognóz KSK do roku 2010; Rok 2004

OBR. Č. 34:

PROGNÓZA VÝVOJA ZAMESTNANOSTI V KSK PODĽA ODVETVÍ, Zdroj: autori; Rok 2006

Z údajov o odvetviach s najväčšou variabilitou dostávame nasledovné prognózy pre najbližších 5 rokov, kde sa očakáva rast vo všetkých sektoroch.

TAB. Č. 40:

PROGNÓZA VÝVOJA VZDELANIA V KSK

Štruktúra vzdelania	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedecké a VŠ	67,8	72,2	76,4	80,7	84,9	89,4	93,8
Vyššie	10	11,5	12,8	14,3	15,8	17,2	18,8
ÚS, ÚSV a ÚSO	205,2	209	212	215,3	218,3	221,7	225
Stredné bez mat.-SOU	162	161,4	160,3	159,3	158,2	157,3	156,3
Základné	152	148	143,3	138,8	134,2	129,7	125
Bez vzdelania	11,5	10,7	9,8	8,9	8,1	7,2	6,3
Spolu	608,5	612,8	614,6	617,3	619,5	622,5	625,2

Zdroj: Modely prognóz KSK do roku 2010; Rok 2004

7. Scenáre vývoja investičného prostredia

7.1 Metodológia

Na základe metodiky technologického predvídania (TF z angl. Technology foresight) sa formulujú možné alternatívy budúceho vývoja, s využitím dostupných informácií o doterajšom vývoji, ale aj na základe núkajúcich sa príležitostí v budúcnosti a tie sa spätne hodnotia a hľadá sa tá najpravdepodobnejšia. Cieľom TF je identifikovať trendy a faktory, ktoré s veľkou pravdepodobnosťou ovplyvnia vývoj vedy a techniky v oblastiach s najväčším sociálnym a ekonomickým prínosom v dôsledku využívania komparatívnych výhod, ako aj podpora využívania existujúcich výtvarných vedy a techniky.

Technologické predvídanie sa odlišuje od prognózovania, ktoré na základe historického vývoja použitím matematicko-štatistických metód striktno predpovedá budúci vývoj – viď časti 4 – 6. TF na rozdiel od prognózovania, predvída budúcnosť na základe konsenzu expertov, ktorá budúcnosť svojou činnosťou formuluje. V TF prevládajú kvalitatívne metódy, nakoľko budúcnosť je formulovaná názormi expertov o budúcom vývoji. Voľba konkrétnej metódy závisí od prostriedkov vyčlenených na jej realizáciu a jednak od času jej realizácie. Konsenzus sa dosahuje použitím rôznych metód ako napríklad Delfská metóda, panelové diskusie či metóda scenárov. V tomto prípade kombinujeme Delfskú metódu s metódou písania scenárov. Delfská metóda sa opiera o vyhodnotenie odpovedí expertov na formulované otázky s cieľom dosiahnuť názorovú jednotnosť, tzv. konsenzus. Konsenzus je považovaný za lepší, objektívnejší názor ako názor jednotlivca.

Oslovili sme skupinu 15 expertov z Košického kraja aj mimo neho, aby sa dosiahla čo najväčšia objektívnosť. Experti odpovedali na nasledujúce otázky, smerujúce k trom možným scenárom vývoja investičného prostredia v kraji.

(A) Ako sa podľa Vás bude vyvíjať celková situácia v sférach:

- 1) globálne trendy v umiestňovaní investícií
  - a) zo sektorového hľadiska
  - b) z geografického hľadiska
- 2) celková ekonomická situácia v Európskej únii a SR, daňové zaťaženie, investičné stimuly a pod.
- 3) regionálne rozdiely v rámci Slovenska

(B) Ktoré sektory a odvetvia v KSK sú podľa Vás kľúčové

- a) pre úspešný rozvoj regiónu
- b) pre investorov

Na základe čoho usudzujete, že práve tieto sektory sú najzaujímavejšie? Je rozvoj týchto sektorov v kraji v súlade s globálnymi trendmi?

(C) V čom spočíva vnútorný potenciál KSK, ktorý by mal byť rozvinutý tak, aby na seba viazal ďalšie úspešné rozvojové aktivity, ideálne v súlade s vonkajšími stimulmi?

(D) Ako by ste zhodnotili celkový vývoj regiónu a pripravenosť KSK na príchod zahraničných investorov z pohľadu:

- 1) Úradu Košického samosprávneho kraja a iných inštitúcií
- 2) infraštruktúry a dopravného spojenia
- 3) vhodných pozemkov a ich pripravenosti
- 4) ponuky pracovnej sily
- 5) komplexnej vybavenosti územia
- 6) úlohy a pripravenosť priemyselných parkov

(E) V čom sú výhody a nevýhody polohy regiónu ako – východného, susediaceho s Prešovským krajom, Ukrajinou, severným Maďarskom. Aký vývoj predpokladáte v širšom regióne v horizonte 10 – 15 rokov?

(F) Aká najlepšia konštelácia môže nastať pre rozvoj KSK, aké príležitosti by mal kraj využiť? Aké trendy je určite potrebné zachytiť?

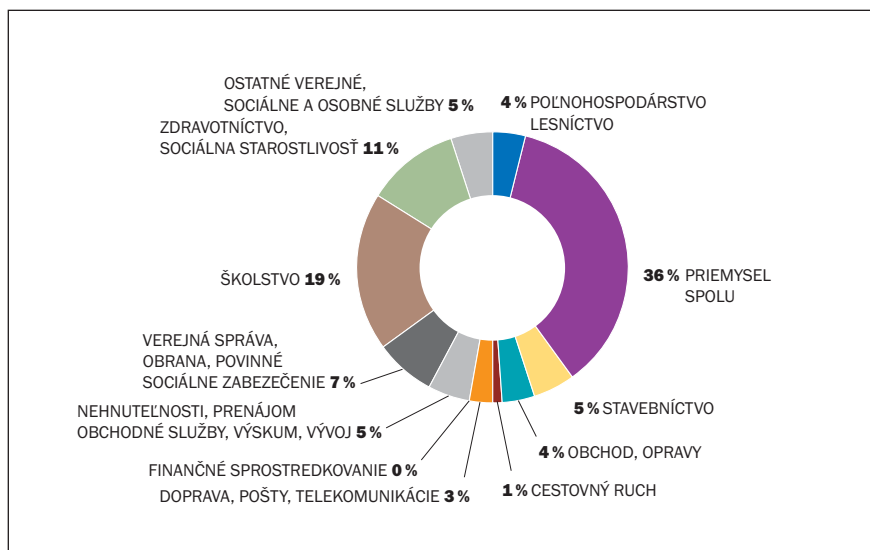
(G) Aké sú riziká pre úspešný rozvoj KSK? V čom spočívajú najväčšie bariéry pre vstup investorov, čo si myslíte, žeby sa malo využiť, resp. čo by bolo nutné podniknúť v KSK na to, aby investori umiestnili svoje investície práve sem?

Výsledný konsenzus expertov je spracovaný do podoby definovania kľúčových odvetví rozvoja na najbližších 10 rokov a troch scenárov.

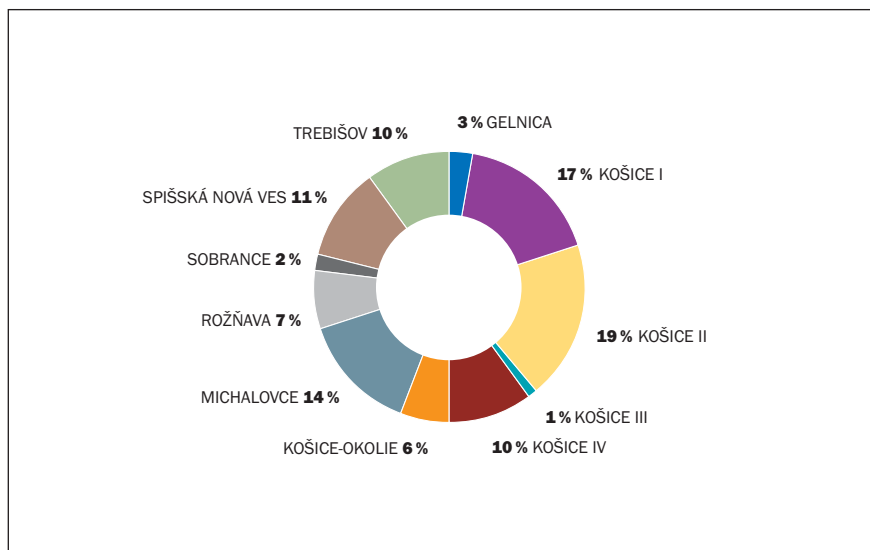
7.2 Kľúčové sektory a odvetvia

Oslovení experti stanovili najdôležitejšie odvetvia z hľadiska súčasných a budúcich investorov v Košickom kraji. Košický kraj má z hľadiska štruktúry ekonomických činností výhodnú štruktúru, 36 percent tvorí priemysel.

OBR. Č. 35:
KLÚČOVÉ SEKTORY A ODVETVIA, Zdroj: autori; Rok 2006

Nevýhodné je geografické rozdelenie ekonomiky, keď košické okresy sa podieľajú na zamestnanosti približne polovicou.

OBR. Č. 36:
PODIEL OKRESOV NA ZAMESTNANOSTI KRAJA, Zdroj: autori; Rok 2006

Pre udržanie a zvyšovanie hospodárskeho rastu a zamestnanosti v SR má zásadný význam i naďalej konkurencieschopný a dynamický priemysel a služby. Priemysel si udržiava rastové tendencie tvorby HDP a produktivity. Aj zo strategických dokumentov EÚ, predovšetkým zo smerovania Lisabonskej stratégie vyplýva prioritná orientácia na dynamický a trvalo udržateľný rast a na tvorbu väčšieho počtu kvalitnejších pracovných miest. Pre zabezpečenie trvalo udržateľného rastu priemyslu a služieb a dosiahnutie úrovne porovnateľnej s krajinami EÚ, pri súčasnom zvýšení zamestnanosti, inovačných aktivít a pridanej hodnoty je nevyhnutná orientácia na sektory a výrobky s vysokou pridanou hodnotou a kvalitou, s vysokým podielom

inovatívnych výrobkov a nových technológií a s vyšším zhodnotením vedomostí (zvýšené nároky na kvalifikáciu pracovnej sily).

V nadväznosti na globálne trendy by mali smerovať investičné aktivity do sektorov s najvyšším rastovým potenciálom, uplatňujúcich inovatívne a environmentálne technológie, vyššie využívanie domácich a obnoviteľných surovín vrátane druhotných surovín. Ďalej do výroby nových materiálov, nových produktov s nadpriemernou mierou pridanej hodnoty, technológií výroby čistej energie, biotechnológií a nanotechnológií. Z tradičných sektorov s rastovým potenciálom by mohli byť smerované investície do strojárkeho a automobilového priemyslu, hutníckeho a kovospracujúceho priemyslu, elektrotechnického priemyslu, chemického priemyslu, drevospracujúceho a papiereného priemyslu. K rastu pridanej hodnoty by mohli prispieť investície do farmaceutického priemyslu, výroby mikroelektroniky, informačných a komunikačných technológií.

V nasledujúcich 10 rokoch je predpoklad, že Košický kraj bude ťažiť najmä zo sekundárneho sektora. Počas tohto obdobia je potrebné pripraviť sa na stratu výhody plynúcej z lacnej pracovnej sily.

7.2.1 Tradičné odvetvia

Pre Košický kraj sú v najbližších 10 rokoch významné odvetvia založené na báze metalurgického a strojárkeho komplexu. Ich dôležitosť vyplýva z toho, že majú v kraji tradíciu a existujú voľné kapacity (výrobné, ľudské zdroje atď.). Tieto tradičné sektory budú pre ekonomiku globálne vždy potrebné.

Podobne existuje tradícia a kapacity v elektrotechnickom, potravinárskom, textilnom, chemickom, nábytkárskom a drevospracujúcom priemysle. Naďalej prevláda trend reštrukturalizácie strojárkeho, elektrotechnického a textilného priemyslu. Predpokladá sa rozvoj malých a stredných podnikov drevospracujúceho priemyslu. Investície sú potrebné na ďalšie zhodnocovanie drevnej suroviny. Nové impulzy prichádzajú s možnosťou prepojenia strojár-

skeho a elektrotechnického priemyslu na automobilovú výrobu. Je potrebné sa oprieť aj o komparatívne výhody v oblasti surovín – potenciál geotermálnej energie, biomasy, kremíka, sodíka. Ak sa rozbehne výroba čistého kremíka – môže to priniesť aj technologicky náročnejšie výroby v elektrotechnickom priemysle.

Predpokladá sa, že dôjde k rozvoju všetkých druhov energetických investícií. Kraj má niektoré predpoklady opierajúce sa o husté rozvodové siete. V menšej miere orientácia na odvetvia, v ktorých sú rozhodujúce náklady na pracovnú silu a výsledné produkty sa neoplatí dovážať z Číny a ďalekého Východu.

7.2.2 Nové progresívne odvetvia

Informačné a komunikačné technológie – nepotrebujú vysoké investičné náklady, nie sú závislé na technickej infraštruktúre a dopravných spojeniach, podporujú inovácie v iných odvetviach priemyslu, dokážu pri dobrých platových podmienkach udržať mladých vzdelaných ľudí v regióne. Investície do výskumu a vývoja, tvorby know-how, do technologických parkov budú kľúčové pre realizáciu inovačnej stratégie v kraji so záberom na širší región. Potenciálne je potrebné počítať aj s prísunom vysokokvalifikovanej pracovnej sily z Ukrajiny, prípadne Maďarska.

7.2.3 Doplnkové odvetvia s rozvojovým potenciálom

V menšej miere sa dá stavať na rozvoji cestovného ruchu. Pre úspešný rozvoj cestovného ruchu sa javí vytvorenie uceleného produktu, resp. budovanie komplexných služieb cestovného ruchu s celoročným využitím (využitie minerálnych a geotermálnych prameňov pre rozvoj letnej a zimnej turistiky s komplexnými službami pre zákazníka, vytváranie rekreačných centier s možnosťami kultúrnych a poznávacích zájazdov a iné).

Geografická pozícia na hranici s Ukrajinou môže podporiť investície do služieb v oblasti logistiky a dopravy. Sofistikované poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel potrebujú nové impulzy. Zaujímavá by bola napríklad orientácia na produkty najvyššej kvality.

7.3 Tri scenáre vývoja investičného prostredia

Scenáre vývoja boli odvodené od názorov skupiny expertov z Košického kraja aj z vonkajšieho prostredia. Boli vytvorené tri výhľadové scenáre, ktoré poslúžia na rozhodovanie, stanovenie strategických cieľov, aktivít a opatrení na priblíženie sa k ideálnemu scenáru.

Tri scenáre (Optimistický, Realistický a Rizikový) sa opierajú o kľúčové faktory (riadiace sily) ovplyvňujúce budúci vývoj investičného prostredia v Košickom kraji:

- globálne trendy v umiestňovaní investícií,
- ekonomický vývoj SR a Európskej únie, regionálna politika,
- vnútorný potenciál KSK a jeho využitie,
- pripravenosť KSK na prílev investícií a prekonávanie bariér,
- vývoj širšieho regiónu (prešovský kraj, severné Maďarsko, západná Ukrajina, juhovýchod Poľska).

7.3.1 Optimistický scenár (Investičný magnet)

- *globálne trendy v umiestňovaní investícií*

Investičná aktivita v oblasti strednej a východnej Európy pokračuje a prednostne sa lokalizuje na východnej schengenskej hranici. Namiesto investícií opierajúcich sa o nízke mzdy a krátkodobý ekonomický efekt sa postupne presadzujú investície v kľúčových odvetviach a v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou.

- *ekonomický vývoj SR a Európskej únie, regionálna politika*

Priame zdroje štátu sa investujú do rozvoja infraštruktúry, telekomunikačnej, podnikateľskej, dopravnej, vzdelávacej, a hlavne do tých regiónov, kde je vysoká miera nezamestnanosti. Verejné financie a štátny rozpočet sú stabilizované, plnia sa kritériá eurozóny. Súčasný zaostávanie ekonomickej výkonnosti, produktivity a technologickej úrovne za ekonomicky vyspelými krajinami sa bude postupne zmiernovať.

Úspešne sa realizuje stratégia konkurencieschopnosti na úrovni Slovenska ako aj Košického kraja. Postupne využívanie surovínových a energetických zdrojov nahrádza zdrojmi informačnými a poznatkovými. Podporujú sa sektory vytvárajúce informačné a poznatkové zdroje a uskutočňuje sa prechod ekonomiky na poznatkovo náročné a informačné technológie. Rozvíja sa informačná ekonomika, digitalizácia ekonomických aktivít, nová ekonomika a elektronické obchodovanie.

Regionálna politika EÚ a Slovenska úspešne podporuje rozvoj kraja na významné ekonomické, dopravné a logistické centrum.

- *vnútorný potenciál KSK a jeho využitie*

Vnútorný potenciál tvorí štruktúra ekonomických aktivít, úroveň inovácií, stupeň dostupnosti regiónu a úroveň vzde-

lanosti pracovných síl. Zvýšený prílev zahraničného kapitálu (aj ako dôsledok zníženej rizikovej prirážky investovania v SR) zároveň bude vplývať na skvalitnenie manažmentu riadenia podnikov a čiastočne aj na zlepšenie kultúry podnikania. Priemyselné parky smerujú k rozšíreniu podnikateľských aktivít a k rozvoju priemyselnej výroby. Okrem Kechneca sa úspešne rozvíjajú aj priemyselné parky na Spiši, v Rožňave, Michalovciach.

Po vstupe do EÚ sa zvyšujú mzdy v kraji, rastie pridaná hodnota tovarov a služieb, štruktúra regionálnej ekonomiky pružne reaguje na potreby trhu, zavádzajú sa inovácie, existujúce klustre umožňujú rozvoj v sektoroch strojárstva, elektrotechniky a informačných a komunikačných technológií, spracovania kovov, chémie, plastov, posilňuje sa veda a výskum v moderných technológiách. Rozvoj je sprevádzaný boomom v stavebníctve.

Využívajú sa možnosti inkubátorov aj v menej rozvinutých oblastiach kraja. Investície prichádzajú na základe akumulácie vysokokvalifikovanej pracovnej sily.

- *pripravenosť KSK na prílev investícií a prekonávanie bariér*
Po období veľkých investorov a veľkých investícií nastáva stabilné obdobie spolupráce v rámci kraja, na základe spolupráce so stredným a s vysokým školstvom existuje dostatok kvalitných ľudských zdrojov, ktoré sú mimoriadne dôležité pri získavaní aj udržaní investorov. Odlev mozgov sa zastavil, do kraja prichádza pracovná sila aj z okolitých regiónov.

Regionálna samospráva vytvorila efektívne partnerstvo s podnikmi a inštitúciami v regióne a zohráva úlohu katalyzátora aktivít, spolupracuje s investormi na realizácii strednodobých plánov, masívne zavedenie nástrojov e-governmentu a celková informatizácia kľúčových procesov aj domácností podporujú vytvorenie lákavého prostredia pre IKT investície.

Investičné prostredie je priaznivé aj pre príchod rizikového kapitálu a záručných fondov. Pre investorov existuje dopravná, technická a komunikačná infraštruktúra, ktorá im umožňuje realizovať svoje zámery v súlade so strategickými cieľmi v kraji. Pre investorov je vybudovaná sieť agentúr a poradcov zabezpečujúcich pre investorov profesionálny servis.

Kraj je riadený skúsenými manažérmi schopnými komunikovať profesionálnym spôsobom s investormi, a na druhej strane je dostatočnou autoritou pre miestne inštitúcie.

- *vývoj širšieho regiónu*

Na základe úspešného vývoja, s využitím európskych fondov, prekonania hraničných bariér s Maďarskom a Ukrajinou sa Košice stanú najvýznamnejším pólom rozvoja v okruhu 200 kilometrov. Príťahujú kvalifikovanú pracovnú silu z Ukrajiny, investície z Maďarska, prichádza k realizácii cezhraničnej inovačnej stratégie, investori si vyberajú Košický kraj za svoj cieľ na základe geograficko-ekonomickej polohy, s prístupom na nové trhy. Okrem hutníctva a strojárstva je Košický kraj centrom v informačných a komunikačných technológiách.

Postavenie Košíc ako významného rozvojového pólu rastie. Stáva sa významným centrom vedy, výskumu, inovácií a poznatkovej ekonomiky. Košice sa stávajú spádovým územím pre ekonomické aktivity zo severného Maďarska, západnej Ukrajiny, Prešovského kraja a Poľska. Jasné obrysy získava silný ekonomický pól, ktorý následne vytvára atraktívny imidž pre investorov. Košický kraj je prepojený diaľničnou sieťou v smere sever – juh a východ – západ. Medzinárodné letisko zriaďuje nové linky a rastie na význame.

Západná Ukrajina využíva možnosti v Košickom kraji a okrem západoeurópskeho, amerického kapitálu prichádza aj ruský a ukrajinský kapitál kvôli zaujímavým investičným možnostiam.

Rozvíja sa drevospracujúci a potravinársky priemysel za podpory zahraničných investícií, vytvárajúci alternatívu k poľnohospodárskej výrobe na vidieku a konkurujúce maďarským, poľským a ukrajinským výrobcom – dochádza k vytváraniu cezhraničných zoskupení konkurujúcim ázijskej konkurencii.

7.3.2 Realistický scenár (Na vrchole investičného Dargova)

- *globálne trendy v umiestňovaní investícií*

Výrobné odvetvia sa budú naďalej presúvať smerom na Východ. PZI budú naďalej rásť najmä v Číne. India nedosiahne dynamiku prílivu porovnateľnú s Čínou, ale bude mať naďalej lepšiu štruktúru – smerom k službám a informačnému sektoru. Výhoda lacnej pracovnej sily týchto krajín bude postupne vzrastať oproti Strednej a Východnej Európe. Jednotný trh EÚ spôsobuje oveľa rýchlejšiu rast nákladov pracovnej sily v Strednej a Východnej Európe. Slovensko ako aj celá stredná a východná Európa bude ešte niekoľko rokov zaujímavá pre umiestňovanie investícií.

Najbližších 10 rokov sa bude presúvať výroba s nízkou pridanou hodnotou (predovšetkým montážne závody v oblasti automobilového, strojárkeho a elektrotechnického priemyslu) do krajín s lacnejšou pracovnou silou (celosvetovo), zároveň sa technologické a informačné firmy budú presúvať do krajín s kvalifikovanou pracovnou silou (bývalá východná Európa, Ukrajina Rusko). Preto je nutné v budúcnosti počítať so zvyšujúcou sa konkurenciou Ukrajiny a juhovýchodnej Európy (Rumunsko, Bulharsko). Tento trend je badateľný už v súčasnosti – potenciálni investori zaujímajúci sa o východné Slovensko už zároveň zvažujú pre lokalizáciu svojich investícií aj Ukrajinu, Rumunsko a Bulharsko. Konkurencia v prijímaní nových investorov sa zosilňuje.

- *ekonomický vývoj SR a Európskej únie, regionálna politika*
Európska únia bude stále menej ochotná masívne podporovať ekonomickú rovnováhu regiónov a objem finančných prostriedkov na regionálny rozvoj sa bude postupne znižovať. V období 2007 – 2013 bude výraznejšia aj regionálna diferenciácia európskej pomoci. Pozícia jednotlivých regiónov na tvorbe HDP SR sa vo vývoji do roku 2013 zásadne nezmení. Rozhodujúci objem tvorby HDP bude naďalej pochádzať

z regiónu Západné Slovensko. V každom regióne sa miera nezamestnanosti mierne zníži, najviac v regióne Východné Slovensko a v regióne Stredné Slovensko. Ekonomicky najvýkonnejším regiónom však zostane naďalej Bratislavský región.

Podarí sa dosiahnuť zvýšený objem investícií na východ Slovenska zo štrukturálnych fondov. Vládna politika štátnej pomoci sa bude prioritne orientovať na znevýhodnené regióny a investície s vyššou pridanou hodnotou. O rapidnejšom zmenšovaní rozdielov resp. o rýchlejšom raste východu SR oproti západu SR môžeme uvažovať v dlhodobejšom výhľade 10 a viac rokov. V rámci východu Slovenska sa budú prijímať všetky investície aj s rizikom toho, že sa v budúcnosti presunú ďalej na východ.

Nevyhnutné priame zahraničné investície postupne pomáhajú využívať aj vnútorný potenciál kraja a postupne sa riešia hlavné problémy – podkapitalizovanie ekonomiky, zastaranosť technológií a nedostatok produktových inovácií, nerozvinutý medzinárodný marketing a chýbajúce distribučné siete, a napokon nedostatok know-how v oblasti manažmentu.

- *vnútorný potenciál KSK a jeho využitie*

V štruktúre ekonomiky a exportu budú pravdepodobne naďalej prevažovať komodity s nižšou pridanou hodnotou, náročné na surovinové a energetické vstupy. Ekonomika východu Slovenska bude o 10 rokov stále v značnej miere „montážnou dielňou“ západnej Európy. Existuje možnosť, že vývoj na východe Slovenska bude mať vyššiu akceleráciu ako v ostatných regiónoch Slovenska, ak budú veľmi dobre nastavené podmienky na usadenie sa investorov. Je tu stále dosť priestoru ešte aj pre veľkého investora aj na ďalšie investície v porovnaní s inými regiónmi v krajinách strednej Európy – to však iba pri rýchlom zlepšení dopravnej infraštruktúry.

Výhoda lacnej pracovnej sily bude vytvárať stále dostatočne veľký motív pre PZI a dostatočne atraktívne investičné prostredie. Z pohľadu veľkosti investícií začne prevažovať orientácia na investície v objeme niekoľko miliónov EUR. Očakáva sa však aj zvyšovanie počtu podnikateľských subjektov presadzujúcich sa na zahraničných trhoch výrobkami a službami s vyššou mierou pridanej hodnoty. Konkurenčné presadzovanie sa viacerých firiem v porovnaní so súčasnosťou môže súvisieť aj so zvýšenou aktivitou malých a stredných podnikov. Viac sa začne využívať potenciál prepojenia tradičného priemyslu v regióne so vzdelávacími inštitúciami a vládnu podporou vedy, výskumu a inovácií.

- *pripravenosť KSK na prílev investícií a prekonávanie bariér*

Región sa pozdvihne v dobudovaní infraštruktúry – v horizonte 10 – 15 rokov by mal byť spojený diaľnicou so západom aj juhom a urobia sa kroky v smere diaľničného prepojenia na Ukrajinu.

Nedostatočná infraštruktúra stále zostáva bariérou, rovnako aj nedostatočný marketing územia. Dobudovanie inštitucionálnej, technickej, komunikačnej, a informačnej infraštruktúry stále nespĺňa nároky. Vzhľadom na závažnosť

a náročnosť vízie zintenzívnenia prílevu PZI do ekonomiky kraja sa pristupuje k investičnej problematike koncepcnejšie. Zvolí sa overený a účinný tzv. cieleňý prístup, prístup cieleňý podpory prílevu PZI, vyžadujúci prijatie opatrení na úrovni samosprávy kraja v koordinácii so štátnou správou. Budú sa podporovať príslušné analytické, marketingové a koordinačné aktivity na účely definovania a realizácie zahranično-investičných cieľov.

Priemyselný park Kechnec sa rozrastá a podporujú sa ďalšie priemyselné parky zo strany štátu aj regionálnej samosprávy. Naďalej pretrvávajú únik vzdelanej pracovnej sily na západ krajiny, Českej republiky, západnej Európy a USA. V kraji chýba pracovná sila nadpriemernej kvality. Pretrvávajú stav nedostatočných mäkkých zručností u absolventov stredných a vysokých škôl. Partnerstvo a spolupráca v regióne nefunguje v dostatočnej miere a kvalite. V strategickom plánovaní a implementácii programov rozvoja sú značné rezervy. Čiastočne sa darí riešiť roztrieštenosť pozemkov pre investorov. Popri SARIO, EDC (Economic Development Center) v kraji existujú agentúry poskytujúce full-servis pre potenciálnych investorov.

- *vývoj širšieho regiónu*

Košický kraj existuje v konkurencii okolitých regiónov. Postupné odbúravanie hraníc síce neprinesie okamžite vytvorenie spoločného ekonomického priestoru. Ekonomika však bude stále viac ovplyvňovaná nielen v smere zo západu, ale aj pólmi rozvoja v priestore Miškolca a Nyíregyházy. Snahou kraja bude stať sa zdrojovým regiónom, magnetom priťahujúcim investície so zámerom obsluhovať širšie územie.

Téza o čerpaní komparatívnej výhody sa čiastočne bude naplňovať po dobudovaní infraštruktúry a pozdvihnutí ekonomiky a stabilizácii politickej situácie na Ukrajine a väčším spriepustnením hraníc pre podnikanie a obchodnú výmenu. Pozitívne účinky z ekonomického rozvoja (zvýšenie objemu tranzitu, cezhraničného cestovného ruchu, pozitívnych ekonomických vplyvov, zvýšenie dopytu) sa ukážu až v časovom horizonte 10 rokov. Severné Maďarsko bude strednodobo využívať výhody napojenia na európsku diaľničnú sieť južným ťahom, expandujúceho letiska v Budapešti. Rozvinie sa pragmatickejšia a ekonomicky orientovaná cezhraničná spolupráca. Prešovský kraj má nižšiu celkovú ekonomickú konkurencieschopnosť, ale má oveľa lepšie podmienky na rozvoj cestovného ruchu, čo prinesie výhody pre cestovný ruch aj v Košickom kraji. Košický kraj môže čiastočne využiť výhodu, že žiadny zo susedných regiónov nemá mestskú aglomeráciu veľkosti Košíc, čo je dôležitou teritoriálnou výhodou.

7.3.3 Rizikový scenár (Zostup do nižšej investičnej ligy)

- *globálne trendy v umiestňovaní investícií*

Európskej únii sa nedarí naplňovať ekonomické ciele, rastie nervozita a konkurencia USA, Číny a ďalších ázijských krajín spôsobuje odlev investícií mimo únie. Stredná a východná Európa bola iba dočasne rovnocenným súperom v low cost

investíciách a tie sa po niekoľkých rokoch zase presúvajú za lacnejšou pracovnou silou na východ. Nepodarilo sa realizovať druhú investičnú vlnu stredne veľkých investícií z krajín EÚ, USA, Ruskej federácie. V silnejúcej globalizácii víťazí kritérium nízkej ceny pracovnej sily. Očakávania investorov v nových krajinách Európskej únie sa nenaplnili.

Politická situácia vo svete nie je stabilná a investori produkcie s vyššou pridanou hodnotou, vyžadujúce nové typy technológií, sú opatrní a hľadajú hotové trhy, pripravenú infraštruktúru, využívajú komparatívne výhody urbanizovaných rozvinutých pólů. Podporujú migráciu kvalifikovanej pracovnej sily do existujúcich rozvojových pólů namiesto migrácie kapitálu za kvalifikovanou pracovnou silou a nižšími nákladmi. Ponuka pracovnej sily v nových krajinách EÚ už nie je taká kvalitná a do veľkej miery z regiónu odišla.

- *ekonomický vývoj SR a Európskej únie, regionálna politika* Poľsko, Maďarsko, západ Slovenska, Ukrajina sú úspešnejšie v boji o nové investície, sú lepšie pripravené. Pretrváva nedostatočná vôľa na presadzovanie cielenej regionálnej politiky, decentralizácia samosprávy nie je dotiahnutá dokonca, pri realizácii projektov podporovaných z eurofondov sa nepodporuje rozvoj, ale kapitál sa stráca v súkromných rukách a spotrebe. Prevláda uniformné centrálné riadenie regionálnych aktivít s nedostatočnou koordináciou aktivít a nerešpektovaním regionálnych špecifik. Synergický efekt nie je možné dosiahnuť kvôli neefektívnej komunikácii, nefungujúcemu partnerstvu, nekompetentnej samospráve, neochote inštitúcií a podnikov aktívne podporovať dosiahnutie spoločných cieľů, prevláda úradnícky, necitlivý spôsob riadenia. Dovozy lacných tovarů z Ázie má likvidačné dopady na výrobců obuvi, odevů, plastů, elektroniky.

Zároveň ekonomické štruktúrne zmeny, spojené so zvyrazňovaním rozdielů vo vybavenosti technickou a sociálnou infraštruktúrou, podporené i špecifickými geografickými podmienkami SR prispievajú k prehľbovaniu medziregionálnych rozdielů. Uvedené disparity však nezávisia len od „adaptačných schopností“ existujúcich, resp. transformujúcich sa hospodárskych subjektů, ale do značnej miery aj od lokalizačných faktorů pre nové investície, od kvalitatívnych charakteristík a adaptačných schopností ľudského potenciálu, ale predovšetkým od infraštruktúrneho zázemia, ktorým disponuje sídlo, resp. región. Uvedené vývojové zmeny sa premietajú do sociálno-priestorovej situácie SR, kde dochádza ku značnému narušeniu jej rovnováhy, k prehľbeniu regionálnych disparít a ku koncentrácii sociálnych a ekonomických problémů v určitých regiónoch.

- *vnútorný potenciál KSK a jeho využitie*

Kvôli nedostatočnej technickej a dopravnej infraštruktúre Košický kraj premeškal najlepší čas na získanie kvalitných investícií. Kvalitná vzdelaná pracovná sila odchádza za prácou na západ Slovenska a do zahraničia. Nedarí sa využívať potenciál prepojenia priemyslu so vzdelávacími inštitúciami. Podpora vedy, výskumu a inovácií sa minie účinkom a získané finančné prostriedky sa nevyužijú na naštartovanie

znalostnej ekonomiky. Slovensko sa stáva tranzitným územím a stále zaujímavejšie sú regióny východného Balkánu a hlavne Rusko a Ukrajina. Nedostatok finančných zdrojů a know-how spôsobený aj absenciou priamych zahraničných investícií a masívnym odlevom kvalifikovanej a odbornej pracovnej sily môžu byť reálnym rizikom nielen dlhodobou vysokou mierou nezamestnanosti (na úrovni 20 %, resp. aj nad ňou), ale aj následného zhoršovania ekonomickej výkonnosti a konkurencieschopnosti kraja.

Košický kraj nezískava, ale doplaca na rozšírenie cezhraničných ekonomických aktivít a neobstojí v konkurencii s Ukrajinou a Maďarskom. Poľnohospodárstvo, potravinársky priemysel a cestovný ruch sú kapitálovo podvyživené a pritom chýba ochota investovať, odvetvia zaostávajú a stráca sa kvalifikovaná pracovná sila. Sektor služieb sa nerozvíja želaným smerom.

- *pripravenosť KSK na prílev investícií a prekonávanie bariér* Absentuje cieleň vyhládavanie investorů, chýba kvalitná cestná infraštruktúra, jej obnova a budovanie mešká. Najväčšou bariérou je nepripravenosť území, neexistuje dostatok vhodných pozemků súvisiaci najmä s nevyriešenou rozdrobenosťou pozemků. Stále slabá je dopravná dostupnosť, logistická infraštruktúra je nerozvinutá.

Priemyselné parky nezodpovedajú nárokom investorů. Regionálna samospráva a inštitúcie prvého kontaktu s investormi nie sú dostatočne profesionálne. Marketing kraja nemá dostatok finančných prostriedků na prezentovanie investičných výhod kraja a ani kvalifikovaných prezentátorů. Rovnakou bariérou je nedostatok informácií, investori nevedia o možnostiach ktoré im kraj poskytuje. Bezkonceptnosť, zanedbanie výskumu, vývoja, vzdelania, neschopnosť využívať integračné efekty, nedostatočné a rozptyľové využívanie štruktúrnych fondů vedú k strate kontaktu s inovačnými procesmi v poznatkovo založených ekonomikách s extrémnymi dopadmi do sociálnej oblasti.

- *vývoj širšieho regiónu*

Otváranie sa Ukrajiny a Ruska zvyšuje ich atraktivitu pre investorů, východ Slovenska sa dostáva do úzadia, nepodarí sa prekonať hraničnosť kraja a rozvinutejšia dopravná infraštruktúra v Maďarsku spôsobuje odklon ekonomických aktivít na juh a východ od Košického kraja. Investičný potenciál Košického kraja sa neustále znižuje. Dochádza k ekonomickej a sociálnej apatii v kraji, pocitom bezperspektívnosti a odchodu mladých ľudí z kraja.

Zoznam použitej literatúry

- [1] BADRI, M. A. – DAVIS, D.: Decision support models for the locaion of firms in industrial sites. In: International Journal of Operatins & Production Management. MCB University Press
- [2] DHV CR: Vyhledávací studie pro výběr ploch pro lokalizaci průmyslových zón nebo území pro strategické služby v ČR. Praha: 2002
- [3] IMF: World Economic Outlook, September 2005, Building Institutions. Washington, D. C.: IMF, 2005. ISBN 1-58906-454-2
- [4] MAIER, G. – TÖDLING, T. F.: Regionálna a urbanistická ekonomika. Teória lokalizácie a priestorová štruktúra. Preklad: BUČEK, M. ELITA: Bratislava, 1997. ISBN 80-8044-044-1
- [5] NEWTON HOLDING: Investiční pobídky a jejich efektivnost – výzvy a pasti hospodářské politiky vůči přímým zahraničním investicím. Praha: 2003
- [6] OECD: International Investment Perspectives. Paris: OECD, 2005. ISBN 92-64-01134-X
- [7] UN: World Investment Report 2005: Transnational Corporations and the Internationalization of R&D. New York: UN, 2005. ISBN 92-1-112667-3
- [8] UNCTAD: Trade and Development Report 2005. New features of global interdependence. Ženeva: UNCTAD, 2005. ISBN 92-1-112673-8
- [9] UNCTAD: Prospects for Foreign Direct Investment and the Strategies of Transnational Corporations 2005 – 2008. Ženeva: UNCTAD, 2005. ISBN 92-1-112691-6
- [10] YANG, J. – HUEI, L.: An AHP decision model for facility location selection. MCB University Press ISSN 0263-277.

„Tento dokument bol vytvorený s finančnou pomocou Európskej únie. Za obsah dokumentu zodpovedá výhradne Košický samosprávny kraj a nemožno ho považovať za vyjadrenie stanoviska Európskej únie.“

Názov: Prognóza vývoja investičného prostredia Košického samosprávneho kraja

Vydavateľ: Košický samosprávny kraj

Kontaktná osoba: Ing. Peter Burger
tel.: 055 72 68 226
e-mail: Burger.Peter@kosice.regionet.sk
www.kosice.regionet.sk

Grafická príprava a sadzba: Mgr. Svetozár Šomšák

Vydanie: Prvé

Počet strán: 50

Náklad: 20 ks

Rok vydania: 2006

Neprešlo jazykovou úpravou

